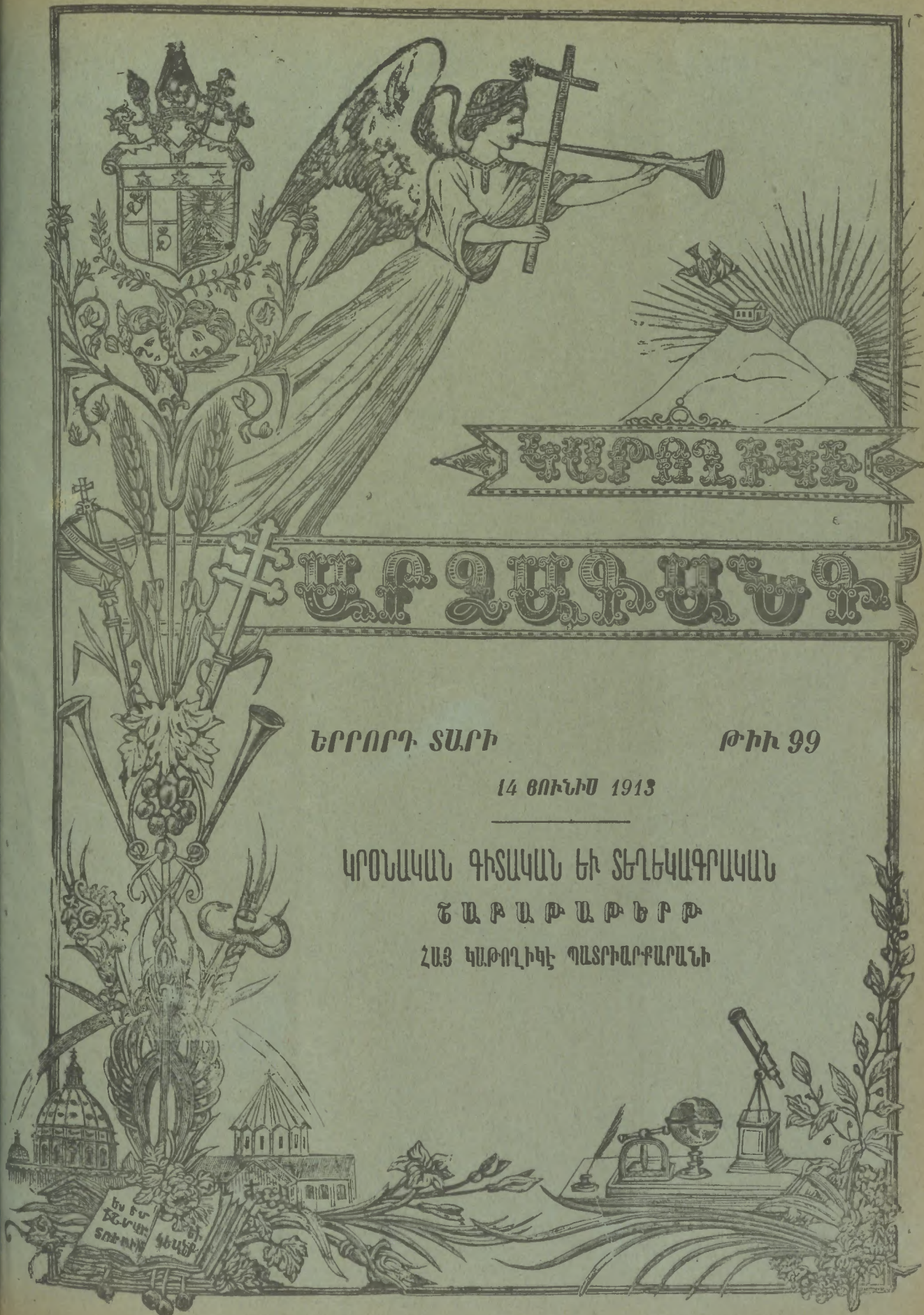

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 99

14 ՅՈՒՆԻՍ 1913

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ

ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ
ՇԱՐԱԹ-ԱԹ-ԵՐԹ

Երրորդ տարի 14 Յունիս 1913 Թիւ 99

«Սրբազան Բանաճայապետն Պիոս Ժ. կը մաղթէ որ Կաթողիկէ Արձագանգ շաբաթաբերքը շարունակէ Հայաստանի կաթողիկէ ժողովրդոց մէջ, մանաւանդ ի գաւառս, փրկարար առաքելութիւն մը կատարել, ի բարգաւաճման կ'օրհնէ եւ ի հոգեւոր օգուտ հոգիներու: Այս մաղթանաց արդիւնաւորութեան համար Սրբազան Հայրն սրտագին կ'օրհնէ յիշեալ Շաբաթաբերքը, ինչպէս նաեւ անոր խմբագիրներն եւ ընթերցողները»:

Նամակ Կաթ. Մէրի ժէլ Վայի, առ Ամեն. Տ. Պօղոս Պետրոս Ժ.Գ. Թեղեւան, Հայ Կաթողիկէ Պատրիարք Կիլիկիոյ 23 Նոյեմբերի 1912, ընդ 60780 քուտնամարտ:

ԴԵՊՔԵՐ ԵՒ ՍԿՋՐՈՒՆՔՆԵՐ

ՀԱՅՐ ԵՒ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՍ

(Շար.)

Կը մնայ մեզ փոքր ի շատէ յուզել քննել այս փառահեղ պատմութեան վաւերականութեան արժէքը:

1. Բնագիտութիւնը (Critique), եթէ լուրջ է, անկողմնակալ, իմաստուն եւ հետախոյզ, անշուշտ կարեւոր եւ օգտակար է. սակայն փնտասկար եւ զատապարտելի կը դառնայ ան՝ երբ ըլլայ յախուռն, կուսակցական, անխորհուրդ եւ թեթեւամիտ: Վերջին դարուս մէջ ուղղամիտ քննագիտութիւնը յիշաւի մեծ ծառայութիւններ մատուցեց պատմութեան եւ հնագիտութեան: Սակայն երբ սկսաւ ապերասան ճամբորտակել արշաւել,

քանդեց՝ փոխանակ շինելու, ստեց՝ փոխանակ լուսաբանելու, կեղծեց՝ փոխանակ կեղծիքը խայտառակելու: Ո՛չ միայն ի պատմականին, այլ նաեւ փիլիսոփայական եւ բնագիտական գիտութեանց մէջ ալ նոյնը պատահեցաւ, եւ այսօր ճշմարիտ գիտնոց ապացուցութիւններուն առջեւ ամօթապարտ կը մնան ոչ սակաւ թեթեւօղիկ երկրաբաններ, որոնք աղանդաւորի կանխակալ կարծեօք, ա՛յնպիսի մերժողական եզրակացութիւններու յանգած էին, որ այսօր մանաւանդ իւրր կատարելապէս դրական հաստատուեցան, ինչպէս մարդակազմութեան եւ մարդու կրօնաբան խնդիրներուն մէջ. եւ դեռ կենդանի է բնագիտական Հէքէլ, անասնաբաններու հետքը, որոյ՝ բջիջի (cellule) կազմին զննութեան եւ նկարագրութեան մէջ ըրած խաղախութիւնները հիմա ապացուցուեցան գիտական աշխարհի առջեւ, ի ծանականս իր

Դպրոցին։ Այսպիսի անխիղճ՝ մանաւանդ բու-
ղոքական, դրապաշտ կամ արդիական, կու-
սակցական քննադատներ, պատմութեան մէջ
ալ աւերներ ցանցելն։ ամենէն սրբազան բա-
ները ցիր ու ցան ըրին։ Ս. Գրոց ամենաւա-
ւերական դէպքերը ջրելու ջանացին, դարե-
րու հաւատքը քանդելու համար։ յաւակնող
եղաւ մինչեւ իսկ Քրիստոսը իբր երեւակա-
յական յերիւրուած վէպ մը (mythe) ցոյց
տալ, կամ ենթակայական ստեղծագործու-
թիւն մը առաքելոց խղճին։ Ժխտել նոյն իսկ
Ս. Պետրոսի Հոռոմ գնացած և հոն Առաքելա-
պետական Աթոռը զրած ըլլալը։ և բարձեցին
դեռ չեմ գիտեր ուրիշ ի՛նչ ցնորաբանու-
թիւններ։ այս ալ ուղիղ բանադատութիւն է
եղեր։ յիրաւի անպատում միամարտութիւն և
յաւակնութիւն։ Լուսերէն Քանդ, Քանդէն
Վոլդեռ, Վոլդեռէն Րընան և Մոմէն և
Լուսադի սերնդաբանութիւնը, յաջորդութիւնը
շատ բնական յառաջխաղաղութեամբ եղած
է։ Քննադատութիւն, Պիւռոնականութիւն,
ի վերջոյ ցուրտ ուրացում։

Մեր մէջ ալ եղան ոմանք, նեղմիտ և
կողմնակալ, որոնք մեր բոլոր սրբութիւնները
ընդ օդս ցնդել փափաքեցան, այն հետեւու-
թեամբ թէ՛ քանի որ Հայոց պատմութեան
մէջ կան ինչ ինչ յերիւրածոյ կամ անստոյգ
կէտեր, ուրեմն այս ինչն, այն ինչն ալ պէտք
է այնպէս նկատուի։ Կամ՝ որովհետեւ քանի
մը դէպքերու պատահական պարագաները
անստոյգ են և չափազանցական, ուրեմն
պէտք է այս դէպքերուն գոյութիւնն ալ ու-
րանալ։ Կը թուի թէ այսպիսիները կը կար-
ծեն թէ քննադատութիւնը տրամաբանու-
թեան կանոններու չենթարկուիր։ մինչդեռ
ամենախիստ կերպով։

2. Արդ, գալով այս սկզբունքներու գործ-
նական մերձեցումին, ոմանք Տրդատայ ու Ս.
Գրիգորի Լուսաւորչի դէպի Հոռոմ ըրած ճա-
նապարհորդութիւնը մերժելու ջանացին, մի-
այն որովհետեւ անոր ինչ ինչ պարագաները
չափազանցուած, անճշմարտաման կամ նոյն
իսկ յերիւրուած կ'ենթադրուէին։ և կամ ո-
րովհետեւ արտաքին պատմիչներու քով այս
դէպքին բացայայտ յիշատակութեան չհան-

դիպուիր։ կամ պարզապէս որովհետեւ իրենք
կ'ուզէին ժխտել։ Դիտաւորաբար մէկ ճիւղն
գերման բողոքական քննադատութեան— որ
և ծնաւ Բանապաշտութիւնն ու անոր վիժածն
Սրբիականութիւնը, — ժխտել ուզեց այս
ճամբորդութիւնը։ Ասիկա շատ բնական էր։
Ան կ'ուրանար— և յանուն անկողմնակալ
Քննադատութեան, — նաեւ Հոռոմայ Ս. Եկե-
ղեցոյն պատմական Դիտաւորութիւնը, և
կ'աշխատէր զայն հաստատող ամէն հնադար-
եան փառաւոր վկայութիւնները ջրել, յօդս
ցնդեցնել։ կը ճգնէր սպաննել անոր անձե-
ռնմիտի փառքերը։ Ուստի մեր պատմու-
թեան այս փառապանծ դէպքը անոնց համար
ի յառաջագունէ (a priori) դատապարտուած
էր չգոյութեան։ Սակայն Գերմաններն իրենց
աղագային հին պատմութեան մէկ նշանաւոր
դէպքին համար եթէ ունենային այնքան վա-
ւերական փաստեր իրենց բոլոր պատմիչնե-
րուն մէջ՝ ինչպէս մենք Հայերս ունինք,
նոյն ժխտական մէթոդը պիտի գործածէին
արդեօք... բնականաբար՝ ո՛չ։ յայտնի է ի-
րենց պատմական գիրքերէն։ Դիւրին բան է
ուրիշի մը ապրանքը խոտել։ մանաւանդ երբ
ան կը մնասէ իր տպրանքին։

3. Իսկ ոմանք աւելի թեթեւ տեսակե-
տով այս ճամբորդութեան դէպքը մերժել ու-
զեցին։ վաճառ գի անոր պատահած չըլլալը ի-
րենց շատ հաճելի կ'երեւէր։ իրենց յետիւ
մտածումը զայս կը պահանջէր։ Հոռոմայ հետ
հաղորդակցութիւնը, սնկէ կախում ունենա-
լու որ և իցէ ձեւը ջնջել կ'ուզէին։ Պատ-
րիարքական Հոգեւոր Իշխանութեան Հոռոմէ
առնուած ու հաստատուած ըլլալը զիւրեք
չարաչար կը նեղէր։ մղձաւանջ մըն էր այդ
իրենց համար։ Այս յոյսը սակայն շատ խարե-
պատիր էր։ Զի եթէ բնաւ տեղի ունեցած
իսկ չըլլար Գրիգորի ճամբորդութիւնն ի Հը-
ռոմ, դարձեալ մի եւ նոյն կերպով Գրիգոր և
իր յաջորդները և Հայ ազգը գլխովին՝ Հը-
ռոմէն կախում ունենալու պարտաւոր էին
կրօնի տեսակէտով, պատկանել կարենալու
համար Քրիստոսի միակ ճշմարիտ Եկեղեց-
ւոյն։ ինչպէս ամէն ատեն ամենամեծ Հայ-
րստպետներ ու Վարդապետներ՝ օր. Կ. Երա-

նոս, Կիպրիանոս, Աթանաս, Ոսկեբերան, Օգոստինոս, Ամբրոսիոս, Կիւրեղ, Ծնորհալի, Լաւմբոնացի, Միսիթար Աբբայ, Տէր Կոմիտաս և ուրիշ հազարաւորներ, և ամէն ազգեր, ա՛յս կապով միայն կրցան Աստուծոյ Ուղղափառ Եկեղեցւոյն անդամակցիլ:

Մենք սակայն կ'ուզենք համառօտիւ ի ցոյց բերել այս զէպքին վաւերականութիւնը, որպէս զի չի ստիպուինք յանխորհուրդս և թեթեւամտներու ի շնորհս՝ մեր պատմութեան ամենաշքեղ մէկ էջը անգթօրէն պատռել:

4. Արդ՝ Տրդատայ եւ Ս. Գրիգորի այս ուղեւորութեան պատմութիւնը հաստատուած է մեր ազգին, — առանց ո՛ր եւ է բացառութեան, — հնաւանդ, հաստատուն եւ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ Աւանդութեամբ: Այսպիսի աւանդութիւն մը ինքնին բաւական է մեծ ապացոյց մը սեպուելու, այն փիլիսոփայական պատճառաբանութեամբ թէ՛ այս նկարագիրը կըրող աւանդութիւն մը չի կրնար հնարուած կամ սուտի մը վրայ հիմնուած ըլլալ:

5. Այս աւանդութիւնը սակայն իրեն նեցուկ ունի՝ ո՛չ միայն ամէն դարերու եւ ամէն տեղերու Հայ ժողովուրդին խորարմատ անայլալ, անկասկածական եւ համոզուած հաւատքն այս զէպքին իրականութեան, նեցուկ ունի՝ ո՛չ միայն հոգեխօս աստուածաբանները, անոնց աստուածախօսական գրութիւնները, նամակները, դիմումները, անոնց զաւանական երկասիրութիւնները, յօրինած երգերը, շարականները, տրամաբանական եզրակացութիւնները, այլ նոյն իսկ արտաքին Հայ պատմիչները, եւ դիտեցէ՛ք, ԲՈԼՈՐ Հայ պատմիչները: Յիշուի զարմանալի երեւոյթ մըն է. վերջիններէն մինչեւ առաջինները, առհասարակ, իբր բնական բան մը, ամենուն ծանօթ եւ անտարակուսելի, կը պատմեն այս զէպքերը, ճամբորդութիւնը ու զաշնադրութիւնը եւ կամ մին կամ միւրը, անխտիր: Ա՛րդեօք ո՞ր ուրիշ զէպքի համար մեր քննադատներն պիտի կարենան այսպիսի միահամուռ, միաձայն միաբանութեան մը հանդիպիլ: Ո՛րպիսի վեհ ու սլափառելի խմբերդ ներդաշնակ ճշմարտութեան:

6. Սակայն ընդհանրապէս այս մեր Պատ-

մաբաններուն հիմը եւ մեկնակէտը չ'ենթադրուի Ագաթանգեղոս, թէպէտ գրեթէ կամ անմիջական կամ մերձաւոր ժամանակակիցները, ինչպէս Ղ. Փարպիցի, Փ. Բուզանդ, Եղիշէ, եւայլն. կարող էին առանց Ագաթանգեղոսի աս զէպքերը գիտնալ եւ ստուգել՝ եւ անշուշտ գիտցան եւ ստուգեցին. որովհետեւ ասոնցմէ չատերը Ագաթանգեղոսը եւ ոչ իսկ կը յիշատակեն. թէեւ ոմանք մասնաւորապէս անոր հեղինակութեան վրայ կը յենուն, իբր անժխտելի եւ աներկբայելի, ինչպէս կ'ընէ Խորենացի: Ագաթանգեղոս իբր ստուգապատում եւ ընդհանրապէս Հայ ազգին մէջ անկասկածելիօրէն ընդունուած էր. եւ այնչափ ճոխութիւն ունէր որ Խորենացին՝ օր. հ. զայն միայն կը յիշէ, մինչդեռ բնաւ չի յիշեր Փաւստոսի եւ Կորիւնի անունները, թէեւ զանոնք ալ գործածած է իբր աղբիւր: Ուրեմն հարկ է անցողակի երկու խօսք ըսել այս զարմանալի պատմաբանին, Ագաթանգեղոսի, պատմական արժեքին վրայ: (Շարունակելի)

ՏԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍ ՔԱՅԱՆԱՅ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՆԱՀԱՏԱԿ

ՅԱԻՆԼՈՒԱԾ Ա.

ՆԱՄԱԿ ՏԵՍԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍԱՅ ԲՆՆԵՒ ԲԷՕՄԻՒՐՅԱՆՅ ԱՌ ԻՒՐ ՈՐԴԻՆ ՈՐ Ի ՀՈՌԱՄ (*)

Աճձկալի հոգւոյ իմոյ եւ անդրանիկ ծնունդ յորովայնի իմոյ, նազելի որդեակ իմ՝ Նահապետ.

Ողբունեմ զքեզ հայրախնամ եւ զոռոյնագութ պիռփս, եւ յանձնեմ զքեզ ի շնորհս Ապստոլոյ, եւ յորդիւսքիս Տիրաւօր Կուսին: Յուշ լիցին քեզ զի եհաս զիրե քո առ իս, եւ ուրախացաք յաղագս ողջութեան քո, մանաւանդ զի առաջեալ էիր քե միկնել ցայժմ անշաղափս կեանք ի խառնակութենէ կանանց. փասն որոյ շնորհա-

(*) Սրբնակուած Վիեննայի Մէթիթ. Հարց քով պահուած ձեռագիրէն:

կալ եւ զՏեառնե, եւ ի ֆիւս յարեցեալ մի-
ջեա ցարդ զազնուականութիւն ֆո եւ զհաւեա-
սութիւն. ֆանգի յայնպիսեաց հոգիւն հաւեցի
Աստուած, շատ Գրոց Սրբոց: Դարձեալ գրեալ էր
քե ակնկալութիւն ունիւր դառնալ առ ձեզ, զայս
յուր յիւնեւ հշտարսութեանք՝ զորս ասեալս ա-
ռաջի հշտարսիւն Աստուծոյ, որ աշխատեալ
եւ ասոյնպայ յերկրեա յայնպիսե: Ապաքեւն ո՛չ
յուար զո՛րպիսի անցս կրեցիւ եւ դեռ եւս կրեւ
ուղղափառութիւն փաւն Կաթողիկէ հաւատոյ,
զոր ֆաւն անձն միւնեւ ցարդ այս Բ. աւ ե որ
ի ֆիւրիւն եւտուն, եւ այժմ ազատեցաւ Աստու-
ծով, եւ կոխեւն ո՛չ եւս խաղաղի, եւ զիս կա-
ւեցաւ ընթոնեւ, փաւն աշխոյիկ փախեալ յԵրու-
սաղեմ, եւ անձի դարձալ յուսալով քե խաղա-
ղացեալ եւ նոյն խոնովութիւնն. եւ յեւ դառնա-
լոյ յԵրուսաղեմե, կրկին կաւեցաւ ընթոնեւ զիս
եւ փախեալ դարձեալ եւ հրաւան առեալ ի
քունաւորաց կոխեցիւն զտուն իւր եւ միւն ի քա-
ւանն եւ ի մաղագայս եւ ի օջայնեւն ուրնե-
ցիւն զիս, եւ միւն ինն աւիս փախսական եղ-
եալ քաղեալ, եւ ապա զքաղաք ղրձայս, զքա-
ղաք դրաւս, եւ զփեշիւնս սալով ելի ի դուռս,
ֆանգի սեւազոյնիս եւ ֆանաւայ եւ ժողովորդի
ունեւի հարեալ ի դիւաց, քաղաք աղբուկ աւ-
կիւն ի մեջ ազգիս մերոյ, եւ խայսառակ արա-
րիւն զազգս մեր առաջի աղբազեաց, Հրեից,
Հոռոմոց եւ Ժրաւիկաց. երբ հենար զոյր եւ մար-
քեր, եւ եղեալ սաւր եւ որդեւիս չուէի յաշ-
խարհի Բրիտանից: Ահա Օգոստոս ԺԵ. յա-
ւուր փոխեաւ Տիրուոր Կուսիւն, աւուսայն ֆո
Տեր Մարտիրոսն առ Աստուած փոխեալ ի գե-
րեզնսն եւտուն. որո ողջ կեցիւր, ահա յանձ-
նեալ եւ զֆեզ խօճայ եւ պարուն Ստեփաննոսիւն,
եւ փայեալ փաւն ֆո որ մկրեցեալ եւ յանուն
Տեառն, եւ ո՛չ աւուսանցեալ. սե՛ւ, որդեւիկ,
երբ կաւ ե ֆեզ աւուսանցեալ, աւուսանացի՛ր,
քայց չի յիւն քե հաւան փարած մի առնեւ,
այլ ձեռաւք պարուն Ստեփաննոսիւն, եւ պարուն
հայսարի ձեռաւք, աւուսանացիս, ընդ հաւեա-
սի, ընդ քարեքարոյ աղբիւն իւնիս, որպէս փա-
յեղ ե իսկ մագ: Տե՛ւ, որդեւիկ, պեղիւ Աստու-
կարողն Աստուած կաւեցաւ որ Բեռնարձուն
օճախն աստի իւրեալ, երբ այդր սկիւնոց իցե,
ն՛վ զիսե զմիսս Տեառն. երպէք, հիփսեքի փար:

Բայց դուն զուն զործեա, եւ ջանի արա՛, զօր
ի վերայ զօսոյ ա՛ծ, զաստուածապաշտութիւնն
մի՛ մոռնար, զերկիւղ Տեառն եւ սեր նորիւ
սկիւն՝ ի արտի ֆու. յե՛ր աւոթիւս առաջի
մարդիսն, ջարեաց մի՛ ընկերանար, եւ քարի
զործոց հեշեւեա՛. զօրեւն Տեառն մի՛ մոռ-
նար, զհաւատս Բրիտանի կասարեա՛լ կալ յանձն
ֆո, եւ աւեւայն ինչ յաղողեցի ֆեզ Աստուծով:

Օրհնեալ յիցիս յԱստուածորդ Երրորդաթե-
նեւ, եւ ի սուրբ Կուսիւն Մարեւայ, ի հնոց եւ
ի նորոց Սրբոցն Աստուծոյ. ապա հուսկ տուայ
հօրեւ ֆուսեւ. օրհնութիւն աւեւանեմիսն Աս-
տուծոյ միջս եղիցի ի վերայ յանձնի ֆո, եւ կա-
յացի ի հոգի եւ ի մարմնի ֆո, ի ջան եւ ի
փաւսակ ֆո, ի տուն եւ ի քնակութիւնս ֆո, աս
եւ ի հաւեցեւեւեւն օրեւայ յիցիս ի Տեառնե:

Յիշեա՛, որդեւիկ իւր, զի աւուսն ֆո Նահա-
պեւ կոչեցաւ ի սուրբ Աւագանեւ, որ մեծ պա-
պոյ աւուսնն ե. փաւն որոյ հայցեւ ի Տեառնե
Աստուծոյ, զի յիցիս նահապեւ յազգաց, զբոլս
եղեալ աղօթեալ եւ նուաղեալ յազգիս մերոյ,
ֆանգի դու մնացիւ ժառանգ ազգիս մերոյ. ե-
ղիցիս ազգ մեծ եւ աւուսանի, ի ֆրիստնեական
աշխարհիս, ի փաւս Տեառն Աստուծոյ, եւ ի
պարծաւս ազգիս մերոյ. քայց այս որով կա-
կասարի աստուածապաշտութիւն եւ ջանիս մեծ,
զոյլ յե՛ր եւ ֆաջ յե՛ր զնարով ի գորտեւեւ ի
գորտութիւն եւ Տեր օգնեցե ֆեզ ի զործս ֆո
քարիս:

Զֆորսն ֆո դեռ եւս ոչ աւուսանացոցի, փաւն
անհաւեցութեան մերոյ դիպեցոյ մեզ փաւն մե-
ղաց իւնոց, եւ ծերացայ եւս քեպեւ դեռ ոչ եւ
ժառանգեալ յորեւեւն քիւն, ասկայն զկալիծս
եւ զգաւ շատ կրեւով մնացեալ եւ յուծոյ, աս-
կայն կեւաւ անպիսան ժառայ յաւեսարանն
Տեառն Աստուծոյ, երբ Աստուած յաղողեւեւ
սացե, կաւիս երբ ողջ մնացից, զալ տես-
նեւ զերկիրդ ֆրիստնեից եւ ֆեզ իսկ, հաւեցեւ
զարդարեալ սաւր եւ որդեւիս, երբ Տեր կա-
ւեցի. ողջ յե՛ր:

Նուստս եւ պիտակ հայր ֆո
ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԵՅ ԶԼՕՄԻՐՈՐԾՈՅ

ՅԱՒԵԼՈՒԹԱՍ Բ.

ՀԱՅԵԼԻ ԱՌ ԶԱՆԱՊԱՐԶՆ ՃԵՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՈՒՍ
(Ի ՏԵՐ ԿՈՒԹՈՍԱՆ ԲԱԽԱՆԱՅԷ ԱՍԱԳԵՆԱՅ)

Ո՛վ ՏԵՐ ՅԻՍՈՒՍ դու նանապարհ նեմարտութեան
Սակս յայտնելոյ զնանապարհն նեմարտութեան
Իշեր յերկնից եւ մարմնացար աննառական
Եւ ծանուցեր զնանապարհն նեմարտութեան:

Ի գիշերին ընդ առակերտ երկնաստան
Ի պարտեզին գրանս ասացեր անդարձական
Ձեզ աւանդեմ իմ սիրելիք նոր պատուիրան
Ձի ես եմ դառն եւ նանապարհ նեմարտութեան:

Ընդ առաւօտ կացեր յառեան Պիղոսոսեան
Եւ ասացեր իսկ եկեալ եմ յաշխարհ վասն այն
Ձի վկայեցիք նանապարհին նեմարտութեան
Որ լսէ ինձ գայ ի նանապարհն նեմարտութեան:

Ուստի ծանեան զնանապարհն նեմարտութեան
Քարոզ բանիւ սուրբ առաքեալն երկնաստան
Եւ ընթացեալ բոլոր յաշխարհ համայնգամայն
Եւ ծանուցին զնանապարհն նեմարտութեան:

Ի նոցանէ խրախուսեցին ՚ի արիացան
Սակս յայտնելոյ զնանապարհն նեմարտութեան
Հեղին զարիւնս նանապարհին նեմարտութեան
Եւ կոչեցան վկայք բանին նեմարտութեան:

Նախ առաքեալք ընտրեալն ի քնն նեմարտութեան
Ի նոցանէ յաջորդեցին դասն պետական
Եւ յեւ նոցա սուրբ վարդապետն հանդիսացան
Գրեալ թողին մեզ զնանապարհն նեմարտութեան:

Վասն այնորիկ մինչեւ ցայսօր մինչ յաւիտեան
Ոչ պակասին քարոզք բանին նեմարտութեան
Խօսին յառեան մէջ հանդիսի արեւայական
Եւ վկայեն նանապարհիդ նեմարտութեան:

Իազմաց ազգաց ի յասպարէզս այս զինեցան
Ի Լադիւնաց եւ ի Հայոց եւ յունական
Այլ եւ յայլոց ազգաց յազմաց որ զանազան
Նահապետեալ վկայեցին նմայնիդ նեմարտութեան:

Յորոց անուանին յայսմիկ քրիստոս յայտնի գրեցան
Յամանց անուանին ոչ եւ յայտնի նրաւարական
Այլ քեզ ծանօթ դու նանապարհ զնոսա միայն
Որք պատեցին զնանապարհն նեմարտութեան:

Յորոց սակի մաղթեմք ի քնն աղետական
Ուղղել զընթացս ի նանապարհն նեմարտութեան
Արժան առնել լզնեդ նոցին ծառանգութեան
Լուր մեզ փրկիչ ո՛վ նանապարհ նեմարտութեան:

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ

Պ Ի Ր Ի Ն Ճ Ի Պ Ա Պ

(Տեղամի)

Օնուն կիւղէլիյնի իքմալ էտէն պիր ճի-
հէթ տահա վար տըր: Օ՛ Բասքալա «Խնսա-
նըն էն պէօյիւք զաիֆլիյի՝ սէվտիյի իչուն
պու գատարճըզ ազ պիր շէյ եաքապիլմէսի
տիր» տէսիրէն մահունիյէթլէ տիւնեայա
կէօրիւնէճէք եէրտէ, պիլաքիս, պիլթիւն
սէվտիքլէրիւնի շիֆաեապ իթմէք, թէսէլլի
էյլէմէք, գուրթարմազ, մէսուտ գըլմազ խու-
սուսընտա պիր գանաաթը քեամիլէ իլէ ֆէ-
րահ պիր հալ ու թավը իլէ տիւնեայը թէշ-
րիֆ խիյօր: Ե՛յ ճիւմի եօրկուն օլանլար,
պանա կիլին պէն սիզի բահաքլանքրանա-
ղըմ, բուհարընըրն իսքիրահաքընը պուլա-
նագընըրզ», տէյէ նիտա էյլէյօր: Նէ՛ մութ-
լու պէօյլէ պիր սէօզիւ սէօյլէյէպիլէն գալպէ:
Ե՛յ վահ, պիզիւ պիր բէտէրէ, պիր տօսթա,
էվլատարըմըզա տէյէմէտիլիմիզի, օ պիլթիւն
ալէմէ տէյէպիլիյօր: «Սուսըզ օլան պանա
կիլիսն, իչսին վէ գանսըն, պուլուրուեօր:
Թէսէլլի սուսըզըրը, ազիզիք սուսըզըրը,
սաստէթ ու սէլամէթ սուսըզըրը արասըն-
տա ֆարզ գօմայօր, պիլճիւմէթ թասալվու-
րաթընը մէվգիի իճրայա գօմաղա միւզթէտիլ
օլան գալպի՝ տահա իլէրի կիտիյօր: Ելիւ-
րէֆլէրինիզ ալթ իւսթ օլմասըն, պէն սիզի բա-
հաքլըզ կեքիրիյօրում, սիզի՝ սիւնեանըն վի-
րէմէյէնէյի վէ հէր սիւրլի հիսսիյաքըն ֆեվ-
գինսէ օլան պիր բահաքլըզ պալսէ իսիյօրըմ»
եօլունտա իտարէյի քէլամ իտիյօր վէ եա-
լընըզ սէլամէթ վէ բահաթըրզ տէյիլ, մէս-
րուրիյէթ տէ վաս էյլէյօր: «Իքթ պիր մեա-
րուրիյէթի քամմէ իլէ մեմնուն օլանագընըրզ
վէ պիզգաք քեքերլէրինիզ սէ սեվիննէ քպսիլ
օլանագ սըր» տէյօր: Թէքրար տէրիմ քի,
սէվտիյի իչուն պէօյլէ սէօյլէյէպիլէնէ վէ
սէվտիյինէ գարշը զաիֆ արզուլարա ֆայի-
տէսիզ կէօզ-եաշլարընտան պաշգա պիր շէյ
տէ վէրէպիլէնէ նէ մութլու: Փագաթ պէօյլէ
պիր լիսան իսթիմալ էտէպիլմէք իչուն նէ
տէրէճէ պէօյիւք օլմալը տըր: Պու քէլամ-

լարտա էյէր ալիճէնապ վէ նէճիպ պիր թա-
պիաթըն էվհամընը, խիւլեալարընը թէէս-
սիւֆ իտէրէք կէօրմէք իսթէմէզ իսէք մութ-
լագա ծնարտա հայրէթ իլէ պիր ինսանի,
լաքին պիր տանէճիք ինսանի պիր գալպ կէօ-
րիւպ վէ սէլամլամագլըղըմըզ իյճապ էտէր.
իչթէ պէօյլէ պիր երւրէյին արաւընտան սայ-
քի ուղուհիյէթին իլք շէօլէլէրի թէճէլի ի-
տիյօր:

Գուզվէթ ինսանըն նասիյէսինտէ բարւա-
յան կիւզէլլիյին իւչիւնճիւ պիր շիւլէսի տիր
Յիսուսըն գուզվէթի իսէ հիչ պիր մուգայէ-
սէյէ կիրէմէզ: Օնտա հէր պիր գուզվէթ մէվ-
ճուտ տըր. խալգըն ալգըչարը արասընտա
ֆիւթուհաթլարընա տայիր միւթէտիլ պիր
գուզվէթ, շակիրտլէրինին թէսննիւտի, փա-
րիսեցիլէրին թէզվիրաթը, հաքիմլէրին վէ
քեսինլէրին սույի նիյիէթի գարչըսընտա
սապպուր պիր գուզվէթ, հագարէթլէր, սիւ-
լէլէր, թիւքիւրիւքլէր, գամչըլար ալթընտա
ֆէրաճ վէ մէսրուր պիր գուզվէթ, հաթթա
էն զիյատէ մուճիպի հայրէթի շուրապը տըր
քի, իզթիրապլար իչինտէ, վէ թապիաթըն
էն միւտհիչ էզիյէթլէրի էսնասընտա պիլէ
թէսլիմիյէթէ սահիպ պիր գուզվէթէ մալիք
իտի. իչթէ ինսանը շաչըրթան վէ ճէսա-
րէթտէն տիւշիւրէն քէրթէլէրտէ ծնտա կէօ-
րիւլէն պու միւսթագիլ ճէսարէթ, վէ օ միւ-
ֆէրրաճ ուղուզվը ճէսապ, հագիգաթէն իրա-
տէթ սահէսինտէքի էն կիւզէլ պիր հալի թէ-
ճէլի էթտիրիրտի. Մամաֆիյ, տահա պու
պիր շէյ տէյիլ տիր. Յիսուս-Քրիստոսըն իւ-
զէրինտէ գուզվէթ վէ իպթիտարըն էն սօն
սէօգիւ, սէհմի զալիպի՝ պիզգաթ քէնտի
թապիրինճէ՝ աիւնհայը գալտըրմասընըն,
եիւքսէլթմէսինին թարգընտա տըր. «Հէր
եհյի պանա ճէլպ իսէճէյիւմ»: Արքիմէտ՝ պա-
նա պիր իսթիւնատկեաճ վէրինիզ վէ պէն
տիւնհայը եէրինտէն գալտըրալըմ, տէյօրսը.
հալպու քի Յիսուս-Քրիստոս հիչ պիր իսթի-
նատկեաճ արամագսրըն տիւնհայը գալտը-
րապիլտի. Թալիմսիզ, գապա, ֆէրասէթտէն
պի պէհրէ օն իքի պալըգճը ինթիւսապ էթտի
վէ տիւնհայը գալտըրմագտան իւսթիւն օ-
լան շէյլէր հալտը, տիւնհայը թէպիլիաթլա

իւլահ էյլէտի, շէլլինի տէյիլտի. Պու եաք-
աղը իչէ իթիրազ իտիլէմէմէսի իչուճ՝ պու-
նու էսնայը հայաթընտա եաքմատը. Սաղլը-
ղընտա հիչ պիր շէյ իթմէտի. հէր քէստէն
թէրք օլուհմուշ պիր սուրէթտէ Սաչ իւզէ-
րինտէ էօլտիւ. Ֆագաթ էվլէլճէ տէմիչ օլ-
տուղը իւզրէ, եէր եիւզիւնտէն շէթիլտիք-
տէն սօնրա, թէշէպալիւսաթը տա քէնտիսի
իլէ պէրապէր սէսմիւշ, զայիլ օլմուշ զանն
օլուհտըղը պիր վագըթտա՝ մէզարընըն ար-
գասընտան սուրէթը աճիպէտէ գուզվէթինի
իսպաթ էյլէտի, վէ՝ էպէտէն մէտֆուճ գա-
լանագ տըր զանն իտիլէն գեբեզմանընտան,
ծնուն կիւզէլ իչի, պիթմէզ պիր հայաթ վէ
էպէտի պիր պէրէքէթլէ նիւմահան օլտու:

Յիսուսըն նասիյէսինէ օլան շու իլք աթ-
ֆը նագարըմըղը պիթիւրմէզտէն էվլէլ ծնտա-
քի ֆիքի կիւզէլլիյի, շէֆագաթ վէ մուհա-
պէթ կիւզէլլիյի, ճէսարէթ վէ գուզվէթ
կիւզէլլիյի հէր տէրէճէյի միւքէմմէլէտէ վէ
եէկաթիկէլինէ միւթէվագլին պիր սուրէթտէ
տէմէյէ հաճէթ կէօրմէյօրուզ, ծնտա պիր նօգ-
սան, պիր գաիֆիլք, պիր լէքէ պուլուհմա-
տըղը կիպի, հիչ պիր ֆագլա, հիչ պիր ճէպրի
նէֆա տախի եօգտը. Օնտաքի հէր մէլէքէ
միւքէմմէլիյէթլէ մութթասըֆ օլտուղը հալ-
տէ, հիչ պիր մէլէքէսի միւթէպագէսինէ ֆա-
յիզ օլմայըպ պիր ահէնիկի թամմ իլէ իսթի-
զաճ վէ իճթիմա իթմիլէրտի. Պու սէպէպ-
տէն Յիսուստա վէ ծնուն էօմիւհնտէ մէվ-
ճուտ օլան հէր շէյ րահաթ պիր պէօյիւքիւք
թաթը պիր սատէլիք, ալի պիր սէլամէթ
պիր:

Պէշէրիյէթին արա սըրա խարիզ իւլատէ
ինսանլար հուսուլա կէթիրտիլի վագը օլմուշ
տըր, ֆագաթ Յիսուսա միւշապիհ պուլու-
նանը օլմամըշ տըր. Օ հէր շէյէ մալիք տիր
վէ հէր նէյէ քի մալիք իսէ հէքսի տէ ալի
պիւ էօլչիւտէ տիր. Օնտա ֆիքիլ, քէլամ,
նագմ, պէլաղէթ, ամէլի մէհապպէթ վէ թէէ-
սիր, պիլճիւմլէ մէվհիպէ վէ գուզվէթլէր օ
գատար միւքէմմէլ պիր տէրէճէտէ տիր քի
Յիսուսըն էօմիւհնիւ թէէմմիւլ իտէն պիր
ֆիքը իչուճ պուլուլարտան տահա պէօյիւքիւք
թէսալվուր իթմէք միւմքին տէյիլ տիր:

իշթէ Աւետարանըն հէր սահիֆէսինտէ թէստաութիւն օրաւանն «Ասէմ օղլու» քէլիմէսինն մանայր հազրդիսի պուհպա տըր: Յիսուս-Քրիստոս եալընըզ՝ Ագամըն զիւրրիյէ-թինտէն ֆնէն ինսանլար կիպի պիր առէմ օղլու տէյիլ պիր: օ թամ միւսթպազիլ մանա-տա առէմ օղլու տըր, եանի պարլ ինսան նասըլ օլմագ լազըմ իսէ, իշթէ օ մանատա կիւզէլ, թէմիզ, թէքմիլ առէմ օղլու տըր: Տիւնեանըն եթիշտիրտիյի էն եիւքսէք չի-չէք վէ էն թաթլը մէյվէ, եախօտ տահա տօղրու իֆատէ էթմէք իշուէ՝ Յիսուս՝ պէ-չէրիյէթին քէօքլէրինտէն վէ պէտէնինտէն ֆիլիպլէնմիշ օլան սուրէթը գաթիյէտէ կիւ-զէլ վէ թէքմիլ պուհպան եալընըզ պիր տա-նէճիք չիչէք տիր:

(Մապաւի վար)

ՍՈՒՐԲ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՊԻՈՍ Ժ.

Քրիստոնէիւ միակ գաւնձը, անոր կեանքին և զարգացման ակնադրիւրը Ս. Հաղորդու-թեան անհասանելի խորհուրդն է: Ասոր հա-մար Ս. Քահանայապետը Պիոս Ժ., որ իրեն նշանաբան ըրած էր նորոգել զամենայն ի Քրիստոս, գլխաւորաբար փոյթ տարաւ ա-ւելի մեծ ճանչցնելու և սիրցնելու Ս. Հա-ղորդութիւնը:

Ս. խորհուրդին մասին մինչեւ հիմայ հը-րատարակուած ամէն օրէնքները կը գերա-զանցեն իր երկու վճիռները, որոնց առաջինը Sacra tridentina Synodus, ստէպ հաղորդ-ուելու վրայ է, և հրատարակուեցաւ 1905 Պեկտեմբեր 20ին. երկրորդը, Quam Singu-lari, աղոց առաջին Հաղորդութեան վրայ է, և հրատարակուեցաւ 1910 Օգոստոս 4ին:

Առաջինով Ս. Աթոռը վերջ կու տայ Բա-րոյախօսներու միջեւ՝ ստէպ հաղորդուելու պայմաններուն մասին՝ անդի ունեցող երկար վիճաբանութեանց: Կը փակէ առ յաւէտ առա-ւել կամուռազ գիտակից յանսնականութեան թուական մը, որ միջոցին մերթ կեղծ մերթ անկեղծ յարգութիւն մը կը ջլատէր կը խե-

ղէր սէրը: Կը հրաւիրէ քրիստոնեայ հոգիները լաւ եւս խելամուտ ըլլալու հաղորդութեան արտաքին կերպարանքին նշանակութեան: Պարապ տեղը չէ որ այս խորհուրդը սեղանի մը, հասարակ անունդի մը ձեւին սակ կը ներկայանայ մեզի: Այս երկինքէն երկրաւոր կեանքի անապատին մէջ իջնող մանանան պէտք չէ՞ որ խնամով ժողովուի, Հրէից մա-նանային պէս, ամեն առտու, արեւոյտէն ա-ռաջ: Պէտք չէ՞ որ ամէն օր գանք Երկնա-ւոր Հօրմէն խնդրենք մեր ամենօրեայ հացը, այսինքն ամէնէն առաջ հոգւոյ հացը:

Երբ մտածենք ուշի ուշով Ս. Հաղոր-դութեան պարգեւին մեծութիւնը, անհուն սէրը, որ այս անլուր բարիքով կը յայտնուի, այն սրտայոյզ կոչը որ մեզի կ'ուղղէ նշխար-քին մէջ կամովին փակուող և միշտ կարօ-տագին մեզի սպասող Յիսուսը, չենք կրնար ըմբռնել քրիստոնէից անուշաղիր, խուլ, ա-պերախտ ընթացքը:

Ուր որ կը վառի սրբարանի կանթեղը, կը վառի նաեւ Յաւիտենականին առջեւ բոր-բոքուն սիրտը էմանուէլի, մարդկութեան Բարեկամին, Անոր, որ ամէն անունէ աւելի սիրեց մարդու Որդի անունը:

Եւ հակառակ եղբայրական գութին, խան-դաղատանքին, որ առատագեղ կը յորդէ մեր ամէն սեղաններէն, հակառակ արեան խոր-հրդաւոր վտակներուն որ կը հոսին մեր սկիհներէն, երկիրը, մոռացկոտ կամ կոյր, չի սարսիր, չի յուզուիր, չըլլար իսպառ անձ-նատուր:

Սակայն ո՛րքան պիտի բարձրանար բա-րոյականը Այսամի զաւակներուն, եթէ սրբա-բար ուրախութեանց ճաշակը, Քրիստոսի մբանալու ազնիւ ծարաւը, անոնց սրտերէն տակախիլ բնաշինջ ընէր ապականեալ բնազդ-ները և վերջապէս փրկէր զանոնք իսպառ-սիկ հեշտութեանց յաւիտենական պատրան-քէն:

Ուստի բարոյականի բարձրացման ամէնէն ազգու ձեռնարկ մըն է՝ ըստ կարի բազմա-թիւ հոգիներ Ս. Սեղանին մօտեցնելը: Վըճ-ռական կերպով մէկգի ընելով ինչ ծանր պայ-մաններ որ անգիտակցաբար դրած էր աստ-

ուածարանութիւնը . խորտակելով պարզ հաւատացեալին և սրբոց սուրբին միջեւ բարձրացած ամէն արգելքներ , մեծ Բահանայապետը կը յօրինէր սա մեկին , բացորոշ և սրբտապնդիչ կանոնը . Մեր Տիրոջ Յիսուսի Քրիստոսի եւ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ անհունօրեմ ցանկալի յաճախ եւ ամենօրեայ հաղորդութիւնը թոյլատրուելու է ամեն կարգի ամեն վիճակի՝ քրիստոնեայ հաւատացելոց . այնպէս որ ոչ ոք կարենայ անկէ հեռացնել մէկը , որ շնորհաց մեջ է եւ Ս . Սեղանին կը մօտեցայ ուղիղ եւ բարի դիտաւորութեամբ :

Ոսկի՝ կանոն : Կարծես Յիսուս ինքն է որ իր փոխանորդին բերնով կ'ըսէ . մի՛ վախնաք ես եմ . ես եմ մի՛ երկնչիք . . . ամէնքնիդ ալ ինծի եկէք , ո՛վ ծանրաբեռնեալներ և պարտասեալներ և ես զձեզ կը հանգչեցնեմ :

Քեզմէ խնդրածս , ո՛վ հոգի , որ կը դիմես դէպի Թափոր , ուր քեզի կը սպասեմ , քեզմէ խնդրածս՝ միայն անկեղծութիւն է և ներքին մաքրութիւն : Զքեզ խնդրող արքայական փեսայիդ բազուկներուն մէջ ընդունուելու համար ամենապեղեցիկ զգեստը , ամենաշքեղ զարդարանքն ալ շատ չէ . բայց բաւական է հարսանեկան պարզ , անպաճոյճ պատմութեան ալ . ուղիղ դիտաւորութիւն , քրիստոնեայ վիճակ . ահա օժիտը որ իմ հարսէս կ'ուզեմ . ինծի կ'իյնայ զինքը տակաւ հաւրտացեալ մեր ամենօրեայ հոգեզեղումներով :

(Շարունակելի)

ՕՐՄԱՆԵԱՆԻ

ՅԱՅՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻ, ԳԻՐԲԸ (*)

Դ .

Գ . Սկզբունք .— Բաւական է որ ՀԱԽԱՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ՅՈՒՅՈՒԱԾ կէտերը դրականապէս հաստատուած եւ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏՈՒԳՈՒԱԾ եղելութիւններու հետ հակասութեան մէջ չգտնուին :— Այս ժխտական պայմանն ալ հաւանականութեան վիճակը քալը մը

(*) Տես Թիւ ԹՅ, ԼԶ 314 :

իսկ չի փոխեր և նոր ալ բան մը չըսեր : Բընական է թէ դրականապէս հաստատուած կէտերու և պատմութեամբ ստուգուած եղելութիւններու հակասող հաւանականութիւնը կը զադրի հաւանականութիւն ըլլալէ ու վար կ'իյնայ մինչեւ դէպի սխալն ու սուտն , անպատմականն ու հերքելին : Բայց իր դէմը այդ հակասող կէտերն ալ չունենայ՝ բնական հերքելի , ստոյգ ու հաստատուն չըլլար :— Բայց ինչո՞ւ համար ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏՈՒԳՈՒԱԾ եղելութիւններու առանձին կ'ակնարկէ , իրր հակադիր ՀԱԽԱՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ՅՈՒՅՈՒԱԾ ԿԷՏԵՐՈՒ . ասոնք ալ պատմութեան չե՞ն վերաբերի . խօսքերնիս պատմութեան վրայ չէ՞ : Ահա հոս է մեծ իմաստակութեան դարձուածքը , որուն քիչ առաջ կ'ակնարկէինք և որ պարզամիտ ընթերցողներու աչքէն անշուշտ կը վրիպի ու չարթնցներ զայն խաբէութեան դիմաց , զոր թակարդած է Օրմանեան խեղճ Հայուն և Հայ Եկեղեցւոյն առհասարակ : Օրմանեան ինչպէս ըսինք , կ'ենթադրէ որ Եկեղեցւոյ պատմութիւնը՝ բուն պատմութիւն մը չէ , հետեւաբար դրականապէս հաստատուած եղելութիւններու ամէն անգամ պէտք չունի , կրնայ անիկայ հաւանականութիւններով ալ գոհանալ , որ ըսել է անիկայ ժողովրդական անհիմն աւանդութիւններով ալ կրնայ կանգուն մնալ , հէքիաթներու հաւաքածոյ մը ըլլալ : Օրմանեան մէկ խօսքով դրական և աւանդական պատմութեան զանազանութիւն մը կը մուծէ իր գրքին մէջ՝ իբրեւ թէ երկրորդն կրնայ դրական չըլլալ կամ պէտք չէ որ ըլլայ : Այդ զանազանութիւնը հոս ակնարկուած և ուրիշ տեղեր շեշտուած է զոր օր . (Էջ . 34) կ'ըսէ . «Որչափ ալ մեր յառաջ բերած յիշատակներուն վրայ դիտողութիւններ ըլլան , գոնէ ԱԽԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ մը հիմը ունին» : Շատ դիւրին պատասխան , ամէն ուր որ կը զգայ թէ տկար , անհիմն ու անպատմական է ըսածը , գրածս աւանդական պատմութիւն է կ'ըսէ կ'անցնի . ատով ըսել կ'ուզէ թէ՛ հետեւաբար ինչ ալ գրեմ՝ ներքի է , թո՛ղ ո՛չ ոք առարկութիւն կամ դիտողութիւն մը չընէ : Լոկ զուարթացնելու հա-

մար գրի առնուած խեղկատակութիւններ պիտի ըսէինք, եթէ նիւթի լըջութիւնը չըլլար. և երբ կը մտածենք թէ Հայուն երբեմնի աւանդապահ, հաւատքն սիրող Եկեղեցւոյ մըն է որ այս նախատինքը կ'ըլլայ, որոպայթ կը լարուի՝ զայն պաշտպանելու, ծանօթացնելու անուամբ, չենք կրնար զայրոյթնիս բռնել և իրրեւ Հայ կը ստիպուինք Օրմանեանի երեսն ի վեր գոչել. դաւաճան:

Ասկէ աւելի բան մ'ալ պէտք չէ պահանջել Հայոց Եկեղեցիէն կ'ըսէ. ո'չ, շատ աւելին կը պահանջենք: Հայոց Եկեղեցին ըլլալուն համար՝ խեղկատակելու հրապարակ չըլլար նա. Հայոցը ըլլալուն համար՝ անոր երեսն ի վեր ստելու և դաւաճանելու իրաւունք չի տրուիր ո'չ ոքի: Հայոց Եկեղեցւոյ պատմութիւնն ալ, ինչպէս ամէն Եկեղեցական պատմութիւն՝ կը պահանջէ որ իրեն համար ալ գրուի ինչ որ ստոյգ, ճշմարիտ և իրական է՝ հիմնուած իրօք պատմական, գերականապէս պատմական փաստերու վրայ, ըլլան ասոնք աւանդութիւններ, ըլլան եղելութիւններ, որոնք երբ պատմական են իրօք՝ չեն կրնար ո'չ իրարու հակառակ և ո'չ Եկեղեցւոյ վնասել. վասն զի Եկեղեցւոյ և անոր պատմութեան փառքը չի կայանար ուրիշներէ մեկուսացած, ուրիշներէ անկախ՝ ներկայացնելու մէջ հակառակ պատմական անցելոյ մը և իրողութեան, ալ կը կայանայ ճշմարտութեան մէջ, զոր պահանջելու իրաւունք ունի մեզ հետ նաեւ Հայոց Եկեղեցին:

Խ Ա. 2

(Շարունակելի)

ԾԱՆՈԹ.— Արդիապաշտութեան ստեպ ակնարկելով պիտի բաղձայինք արթնցնել ընթերցողներու ուշադրութիւնը այն մեծ վտանգին վրայ, որուն կը գիւմէ մոտաւանդ արգի էջմիածնականութիւնը շնորհիւ նաեւ Կուսակցականներու, որոնք կրօնքը տակաւ վերադրուելու, ջնջելու գործը յամառաբար և որոշ ծրագրաւ կը շարունակեն: Մենք կրօնք չենք մերժեր կ'ըսեն, միանաւանդ զայն կը ջոտազոպէնք, ու միւս կողմանէ կը քարոզեն շարունակ Տէմօկրատ Սօփալ կազմակերպութիւն և անոր արմատական փոխափոխութիւնը, որ ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ ուրացումն տէն կարգի, կանոնի և օրէնքի, անոր վերին սկզբունքներն ըլլալով բացարձակ անիշխանութիւն՝ ժողովրդական կամքի թագաւորացումով ամէն տեղ, ամէն օր

ընտաց մէջ՝ նաեւ Եկեղեցւոյ մէջ: Այս սկզբունց տուելու բնականաբար հաւատք, Եկեղեցւոյ վարդապետութիւն, հեղինակութիւն տեղի տալու են՝ մնալով կրօնքը առ առաւելն լոկ ծխական արարողութեանց կատարման մէջ, որ առ այժմ կը թողարուէ բարեհաւատ ժողովուրդը քննարկելու և իրենց գէտ չղինելու համար: Եւ որովհետեւ այս դրութեամբ հաւաստի վարդապետութիւններն ալ ազատ գաղափարի և ազատ խղճի ձեռքը կ'իյնան, անոր համար մեր Կուսակցականներու ալ կանոն առնելեաց և ծրագրի հիմնական սկզբունք եղած է՝ Արդիապաշտից ալ խնդրադատկացութեան, անկախ մաքի և կրօնքն ու հաւատքն յեղաջրող այն յանգուզն կանոնը որ կ'ըսէ. «Մարդուս համար չկայ ո' եւ է որո՞ւ հեմարտութիւն մը եւ ընդունելի պատուէր մը, որ ինչ եւ իցէ եղանակաւ մը ինքնօրէն եւ ինքնընտր չըլլայ» (Ծրգ. Արդ.): Ըսել կ'ուզէ. ճշմարտութիւնն ուրիշէն աւանդուելու դարը անցեր է, ըլլայ ոչ ոք ուրիշը Աստուած կամ ո' եւ է աստուածագիր հեղինակութիւն, որուն տեղը անցած է առ երես ժողովուրդի ձայնը, իսկ իրականապէս Կուսակցականներու մոլեգին և յնորիչ շատախօսութիւնը, իրենց համար միայն սուտերին տարածելու դարը անցած չէ: Ըսածնիս չափապանցութիւն չի կարծուի. կ'իմանանք թէ նոյնիսկ վերջերս Գաւառի քաղաքներէն միոյն մէջ Կուսակցականներու Կիւսպի մը մէջ քարոզուած է Modernismը և արմատական Տէմօկրատ sillonistներու վարդապետութիւնը: Պէտք է ըսել թէ Օրմանեանի Գիրքը աշակերտաց մղած շարժումն շատ կը նպաստէ, և ահա ինչո՞ւ համար է որ էջմիածնական դպրոցներու մէջ իբրեւ Գաւառիք ընդունուած է նա և այսօր Բ. սպառութիւնն ալ լոյս տեսած է: Այսչափ շուտ պիտի թափէր մեր ազգին դիմաւոր տէրունական ստեղծելու պատիժը որ սպասուեցնուած է ճշմարտութեան գէտ կամակոր ապստամբներու. (Փոխանակ զի գտնի հեմարտութեան ո'չ ընկալան՝ զի ապրեցինք, եւ վասն այնորիկ առաքեցէ նոցա Աստուած ազդեցութիւն մոլորութեան՝ հաւաստի նոցա ստութեան, զի դասապարսեցին ամենեքեան, որ ոչ հաւաստիքն հեմարտութեան, ալ հանեցան ընդ անօրէնութիւնն» (Բ. Թեոդ. Բ. 10): Այս թշուառութեան հանգեպ ո'րքան արդար և պատեհ էր Կարողիկէ-Արձազանգի գիտողութիւնը Կղերի վրայ ծանուցած պարտուց մասին. այս՝ Կաթողիկէ Կղերն, որուն փառքը Աստուծոյ ձեռնհասութիւն չի պակսիր, պարտաւոր է քննել, ուսումնասիրել և խայտառակել զամենայն նես մուխ չարին, անոնցմէ զգուշացնելու համար ճշմարտադաւան և բարեհաւատ ժողովուրդը, զգաստացնելու համար նոյն իսկ գնախաւակողսն. եւ թերեւ քաջէ նոցա Աստուած քաջախարութիւն ի գիտութիւն հեմարտութեան եւ սրափեցին յորոպայթից սասանայի օրացեալ ի նմանէ ի նորա կամսն. (Բ. Տիմ. Բ. 25):

ԽԱԶ

ԵՐԹՆԵԱՎ ՔՐԻՍՏՈՆԵՒ

ՏՕՆԱՅՈՅՑ

- Յունիս 15 † Կիր. ԳՃ. Ե.—Ջկնի Հոգեգ.
 16 Բշ. ԳԿ. Տրդատայ թագաւորին եւ Աս-
 խէն իկնոց եւ Խաւրովիլիսոյ
 17 Դշ. ԴՃ. Որդւոց եւ թաւանց Ս. Լաւշին
 18 Դշ. ԴԿ. Պահոց
 19 Եշ. աճ. Ս. Եղիսիի Մարգարէին
 20 Ուրբ. աԿ. Պահոց
 21 Եթ. թճ. Սրբոց ժԲ. առաքելացն Քրիս-
 տոսի եւ գլխաւորացն Պետ-
 րոսի եւ Պողոսի:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ (Շար.)

Յաջորդ օրը Թագաւորը առջեւը բերել տուաւ Գրիգորը, և սիրալիր խօսքերով զուկց անոր մինչեւ այն առնէն ցոյց տուած հաւատարմութիւնը, և մեծամեծ խորհուրդներով ու սպառնալիքներով յորդորեց իր կամքը կատարելու: Գրիգոր անվեհեր արիւնքով իր կամքը իրականացաւ Թագաւորին, յայտնաբարբառ քարոզեց Քրիստոսի Վարդապետութեան ճշմարտութիւնը, ցոյց տուաւ կուսքերուն ոչնչութիւնը, յանդիմանեց հեթանոսներուն յիմարութիւնը և ըստ թէ՛ Աստուած չճանչցող անոր չհնազանդող կառաւարտները աւելի վատթար են քան գրաստները որոնք կը ճանչնան իրենց տէրը և իրենց տիրոջ մատուցած Զաւրացաւ Թագաւորը և հրամայեց որ Գրիգորին ձեռքերը ետեւը պրկեն, բերնին սանձ գնեն, շաւկը կապեն աղի խոշոր շաւաղիկներ. կուրծքը գելարանով ծնշեն, և գելարանին կապերուն մէջէն չուան անցընեն ու մեքենայով քաշեն հաննէն գլինքը և կախեն սպարանքին ըստ ըստ անհաշիւ առատապէս: Եթէ օր այնպէս մնաց արի նահատակը, և ապա դարձեալ բերուեցաւ Թագաւորին առջեւը, ուր հրաշալի իմաստութեամբ պարզեց Քրիստոսեկեց համար պատրաստուած յաւիտեական վայելքները, իսկ կռապաշտից սահմանուած անվերջ տանջանքները:

Թագաւորը բարկացաւ և հրամայեց որ անիկայ մէկ ոտքէն զլիւկալը կախեն, և տակէն աղբ ծխեն, և դալար բիրերով սաստիկ հարսուածեն: Տասը հոգի տանջեցին զանիկայ Թագաւորին հրամանին համեմատ: Եւ այնպէս կախուած մնաց եօթը օր այլ կրած տանջանքները ոչինչ համարելով կը խօսէր Աստուծոյ հետ, կ'աղօթէր իր ընթերականերուն համար: Իր մօտ գտնուող ատենակալ գալիւնները ամէն ըսածները կը գրէին և Թագաւորին ցոյց կու տային:

Նորէն հանուեցաւ Թագաւորին առջեւը, որ տես-

նելով անոր անգորգուելի հաւատքը հրամայեց անոր սրունքները կոճղերու մէջ գնել և առաստնով պրկել պնդել: Ճշմունքին աստուածութենէն ոտքի մատներուն ծայրերէն ոկուաւ արիւն հոսիլ:

Բայց ասով ալ Թագաւորին սիրտը չպազեցաւ. հրամայեց որ հաննէն սրունքները կոճղերէն, երկաթե գամեր բերեն և զարնեն ոտքին տակը, և ձեռքէն բանած ասդին անդին քայլեցնեն զանիկայ: Ամբողջ գետինը ներկուեցաւ Սուրբին արիւնով. բայց ան՝ երկնային վարձքերը միտքը բերելով կ'ուշախառնար հոգւով:

Ապա Թագաւորին հրամանաւ աչքերը ուժգնօրէն կռփահարեցին:

Յետոյ կռնակի վրայ պառկեցուցին, գլուխը ճշմարտանի մէջ դրին, քիթը անցուցին եղէգէ փող մը և անկէ աղ, բորակ և բարկ քաջաթի լեցուցին:

Բերին ապա մաղէ խոշոր պարկեր և մօբերով լեցընելով և գլուխը անցընելով վզէն կապեցին, և այնպէս մնաց վեց օր:

Թագաւորը դարձեալ զանիկայ հարցաքննելէ վերջ ոտքերը կապած կախել տուաւ գլխովալը, և ձագարով երաստանն ի վար ջուր լեցնել տուաւ, այնպէս որ փորը ուռեցաւ և քիթէն բերնէն ջուրը գուրս գալ սկսաւ:

Յետոյ վար իջեցուցին զինքը, և երբ արհամարհեց կուսքերը իրրեւ կռածոյ, կոփածոյ, քերածոյ հաստուածներ, Թագաւորին հրամանին վրայ երկաթե քերիչներով սկսան անոր կողերը քերել. և անոր արիւնով ուռուեցաւ գետինը:

Վերջը սակառններով երկաթե տատակ բերին և գետին վրայ թաւած փռեցին: Գրիգորը մերկացուցին և տատակին վրայ ձգելով քաշկուտեցին, տատակին մէջ թաղեցին և գլուխը, այնպէս որ բոլոր մարմինը ծակ ծակ եղաւ և ողջ տեղ մը չմնաց:

Նրկորդ օրը Տրդատ նորէն առջեւը բերել տուաւ Սուրբը և վարդապար յորդորներէ յետոյ հրամայեց որ ծաւակներուն երկաթե բարձակալներ անցնեն և ըստուար դամեր զարնեն և կախեն. և այնպէս մնաց երեք օր:

Գրիգոր չարորդ օրը երբ դարձեալ տարուեցաւ Թագաւորին առջեւ, սքանչելի կերպով յայտնեց յաւրութեան Վարդապետութիւնը, բարիներուն մարմնով և հոգւով փառաւորութիւնը և շարեւուն մարմնով և հոգւով գոփաթի կրակով այրուելիքը: Ասոր վրայ Թագաւորը հրամայեց որ երկաթե պոյտերով կապար հալեցնեն և տաք տաք անոր մարմնոյ վրայ թափեն և բերնէն փորը լեցնեն: Սուրբին ամբողջ մարմինը աչքեցաւ բայց դարձեալ չմեռաւ, և ինչ որ հարցնէին կը պատասխանէր:

Թագաւորը մէկ կողմէն զարմացած ապշած քաջարի նահատակին այսչափ համբերելուն և մահաւանդ այնքան անմիջանքներէ վերջը ողջ մնալուն վերայ միւս կողմէն զայրացած իր կամքը կատարել տալ չկարենալուն համար, աւազանին ժողովի

կանչեց. որպէս զի նոր հնարք մը գտնէ զանիկայ յաղ-
թահարելու կամ մեռցնելու: Այն ատեն Տաճատ,
Աշոցայ Տէրը, որ Կեսարիոյ մէջ Գրիգորը տեսած էր
և անոր ով ըլլալը գիտէր, Արտաւազդ Մանգակու-
նին, Հայոց Սպարապետին ձեռքով թագաւորին հա-
կըցուց որ Գրիգոր արքայապան Անակին որդին է:
Ասոր վրայ թագաւորը հրամայեց որ անմիջապէս
Գրիգորին ոտքերը ձեռքերը և վիզը կապեն և տանին
Արտաշատի խոր վերապը նետեն որ մեռնի:

(Շարունակելի)

ՀՈԳԵՒՈՐ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ „ՆՍԱՆՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ“ ԳՐԶԷՆ

ԴԻՐԷ Ա.—ԳԼ. ԺԱ.—Խաղաղութիւն ստանալու
եւ յառաջդիմութեան եռանդին վրայ:

Մեծ խաղաղութիւն կրնայիմ վայելել, երբ յու-
զեկմբ ուրիշներու խօսքերուն ու գործերուն եւ մեր հո-
գածութեան զիտարեւող քաներու զբաղից:

Ինչպէս կրնայ երկայն ասեմ խաղաղութեան մեջ
մնայ այն մտողը՝ որ ուրիշի գործերուն կը խառնուի,
որ արտաբանս առիթ կը փնտռէ, որ ինչ կամ ցանցառ
ի ներքուս ինքը զինքը կ'ամփոփէ:

Երանի՜ միամիտներուն, որովհետեւ մեծ խաղա-
ղութիւն պիտի ունենան:

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՀԱՆԱՅԱՅԵՐԸ ԵՒ ԵԿԷՆԵՑԻՈՑ ՀԱՍԱՐ (•)

Մարտ ամսուն, Տիւրքիայի Կարդինալը, «Քա-
նայապետին և Եկեղեցւոյ համար» ընկերակցութեան
պաշտպանն ու ընդհանուր անօրէնը, ծաղաղոյս Քա-
հանայապետին քով պատգամաւոր կը զրկէր Գերա-
պատիւ Յ. Օթիէն, ընդհանուր քարտուղարը,

Ն. Արքեպիսկոպոս, այն պարագային մէջ, հաճեցաւ
հաստատել ընկերակցութեան վերջնական կանոնները,
և շնորհել անոր անդամներուն շատ աւանանշանոր-
հութիւններ և ներողութիւններ:

Սրբազան Հայրը այս բարեացակամութեան բարձր
և թանկագին նշաններով շնորհեցաւ:

Ապրիլ 28ին գրեց Ն. Վսեմութեան Առաքելա-
կան Թուղթ մը, որուն ծանրակշիւ կարեւորութիւնը
ակներեւ պիտի տեսնուի:

(•) Տե՛ս Թիւ 98, էջ 364.— Այս ընկերակցութեան
մասին տեղեկութիւն առնուլ ուղղը կրնայ գիտիլ հե-
տեւեալ հասցէին. M. l'Abbé J. Ogier, secrétaire gé-
néral, 14 Rue Someiller, à Annecy (Haute Savoie):

Այս թուղթին հետ սիրալիր նամակ մը զրկէր է
Ն. Վսեմ. Մէրի տէլ Վալ Կարդինալը:

Հոս ուրախութեամբ կը հրաւիրուինք այս աշ-
կալ պաշտօնական թուղթերը:

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐՈՒՆ

Կը հաստատենք և կը յանձնարարենք Քա-
հանայապետին եւ Եկեղեցւոյ համար Ընկե-
րակցութիւնը և անոր վարչական կանոննե-
րը: Մեր սիրելի որդիներուն, որ անոր ան-
դամ են, կը մաղթենք Աստուծոյ երջանկու-
թիւն և փրկութիւն, եւ բոլոր սրտանց կը
չնորհենք իրենց առաքելական օրհնութիւն:

ՊԻՍՏՔԱՀԱՆԱՅԱՅԵՐ Ժ.

21 Մարտ 1913

Նամակ Ն. Վ. Մերի տէլ Վալ Կարդի-
նալին առ Ն. Վ. Տիւրքիայի Կարդինալ,
Արքեպիսկոպոս Շամպիէի:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՍՐԲՈՒԹԵԱՆ

Թիւ 64,066

Վասիկան, 4 Մայիս 1913

Վսեմաշնոյ՜ք Տէր,

Շատ հաճելի է ինձի փոխանցել, այս
ծրարով, Ձեր Վսեմութեան, շնորհաւորական
և քաջալերական գիրը, զոր Ն. Սրբութիւնը
հաճեցաւ Ձեզի ուղղել իբր պատասխան այն
տեղեկագրին, զոր Ձեր հիմնած և ղեկավա-
րած Քահանայապետին եւ Եկեղեցւոյ համար
քահանայական միջազգային ընկերակցութեան
մասին՝ զրկած էիք իրեն վերջերս:

Այս պատուական թուղթը, որ մեծ միտի-
թարութիւն և գոհունակութիւն պիտի պար-
գեւէ Ձեր Վսեմութեան, և այդ փրկաւէտ և
ժամանակայարմար Ընկերակցութեան անդա-
մակից քահանաներուն, պիտի նպաստէ, փա-
փաքելի է, աւելցնելու նոյնին անդամները և
համակիրները:

Ձեր Ընկերակցութեան ուղղած շնորհա-
ւորութիւններուն եւ սրտագին բարեմաղ-
թութիւններուն հետ, կը խնդրեմ, Վսեմա-
շնո՛ւք Տէր, հաճեցէք ընդունիլ խորին յար-
գանքիս հաւաստիքը, որով պատիւ ունիմ
ըլլալու Ձեր Վսեմութեան ամէնէն խոնարհ
և անձնանուէր ծառան:

ԿԱՐԴ. ՄԵՐԻ ՏԷՆ ՎԱԼ

Թուղթ Ն. Ս. Պիոս Ժ.ի առ Ն. Վ. Տիւ-
պիյեար Կառդինալ, Արքեպիսկոպոս Շամպե-
րիի:

ՊԻՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏ Ժ.

Առ մեր սիրելի որդին Ֆրանչիսկոս-Վի-
գիլիոս Տիւպիյեար, Կառդինալ-Բահանայ հռո-
մէական Ս. Եկեղեցւոյ, արքեպիսկոպոս Շամ-
պերիի:

Սիրելի որդի մեր,

Ողջո՛յն և առաքելական օրհնութիւն:

Քահանայապետին եւ Եկեղեցւոյ համար
քահանայական միջազգային Ընկերակցութիւ-
նը, զոր դուք հիմնած էք և որուն ընդհանուր
անօրէնն էք հիմայ, որչափ գովուի քիչ է.
եթէ նկատի առնուի անոր մեծ շահեկանու-
թիւնը և միանգամայն պատեհութիւնը: Ար-
դարեւ անոնք որ, դիւին սաղարանքով, արդ
ևս հետամուտ են եռանդազին վազեմի
նպատակին՝ արգիլելու յաւիտեանական փրկու-
թիւնը, զոր աստուածային Կենարարը պար-
գեւեց մարդկային ազգին, ի գին իր բոլոր
արիւնիին, այդպիսիք ամէն բանէ աւելի կը
բաղձան հեռացնել մարդկութիւնը հաւատքէ
և Եկեղեցւոյ և հոռմէսկոն Քահանայապե-
տին յարգութենէն: Քաջ գիտեն թէ Յիսուսի
Քրիստոսի հարսին և իր փոխանորդին նկատ-
մամբ անտարբեր եղողը զինքն ալ չի սիրեր:
Ահա այս պատճառաւ՝ յաւէտ կղերը նշաւակ
է զեղծ մարդոց նենգուպատիր մեքենայու-
թեանց. անշուշտ եթէ կղերականք պարտա-
զանց գտնուին, հաւատացեալք դիւրաւ կը
հետեւին անոնց օրինակին: Ուստի ամէն կեր-
պով աշխատելու է որ Ս. Աստիճաններով
ճոխացած անձերու՝ Եկեղեցւոյ և անոր Գըլ-
խին նկատմամբ ունեցած սէրն ու յարգան-
քը եւս քան զեւս առաւելու: Պէտք է որ
ամէն բանէ աւելի բորբոքած ըլլան այս մա-
սին սրբազոյն եռանդով մը և զայն ուրիշ-
ներու ալ հաղորդեն:

Արդ զլիսաւորաբար այս նպատակաւ հաս-
տատուած է Ընկերակցութիւնը, որուն վրայ
կը խօսինք: Անոր անդամները ուրիշ քահա-
նայից պարտքերէն տարբեր պարտքեր չունին.
սակայն զանոնք աւելի մեծ եռանդով կը կա-
տարեն:

Մեզի ամէնէն հաճելին այս է որ, անոնք
ամէն բանէ առաջ կ'որոշեն վեհանձնօրէն հը-
պատակիլ Հռոմի Քահանայապետին՝ ամէն
հրամաններուն և պատուէրներուն, ինչ որ
ալ ըլլան. և կը խոստանան եռանդեամբ աշ-
խատիլ ուրիշներու մտքին մէջ ալ նոյները
խորամուկ զրոյմելու:

Մեզի շատ հաճոյ է նաև՝ որ փոյթ տա-
նին քաջալերելու իրենց բոլոր ուժովը այն
կաթողիկէ օրաթերթերը կամ պարբերական-
ները, որ ճակատաբաց կը պաշտպանեն կրօն-
քի զատը՝ առաքելական Գահին առաջնոր-
դութեան տակ:

Ասկէ դատ, ի տես ազքատութեան, ուր
կը գտնուի Քրիստոսի Փոխանորդը, նկատի
կ'առնուն թէ բաւական չէ ձեռնտու ըլլալ
ամէն տարի. ուխտով իրենք զիրենք այս
բանիս կը պարտաւորեն: Այս մասին արժանի
են անշուշտ թէ՛ մեր գովութեան և թէ՛
Աստուծոյ մասնաւոր վարձատրութեան:

Ուստի մեր երախտապիտութիւնը այս սի-
րելի որդւոց յայտնելու և միանգամայն իրենց
ձեռնարկը աւելի պտղաբեր ընելու համար,
նորերս իրենց շնորհեցինք շատ ներողութիւն-
ներ Եկեղեցւոյ գանձէն, որուն մատակա-
րարն ենք:

Դարձեալ կը յայտարարենք ձեզ թէ կը
վաւերացնենք և կը հաստատենք Ընկերակ-
ցութեան կեդրոնական վարիչ ժողովին կազ-
մութիւնը, ինչպէս որ մեզի առաջարկած էիք:

Արդ՝ խնդրելով Աստուծոյ որ հաճի պաշտ-
պանել այսքան լաւասկիզը ձեռնարկ մը, իբր
զրաւական երկնային պարգեւներու և ի նշան
մեր մասնաւոր բարեացակամութեան, առա-
քելական օրհնութիւնը, կը շնորհենք բոլոր
սրտանց, սիրելի որդի մեր, Ձեզի ինչպէս
նաեւ ամէն անոնց որ անդամ են կամ պիտի
ըլլան այդ Քահանայական Ընկերակցութեան:

Տրուած ի Հռոմ, Ս. Պետրոսի մօտ, 1913
Ապրիլ 28ին, մեր Քահանայապետութեան սաս-
նեւորդ սարին:

ՊԻՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏ Ժ.

ՏԵՅԻՇԻԼՍԵՁ !...

Ի՞քի տէլիզանլըլար զայէթ սիւրաթլա ա-
տէթա ուչուլորլարտը : Բաքիսլ օլտուզլարը
օթօմօպիլին արգասընտան պուլուլթ կիպի
պիր թօզ վէ դուպար գալգըլորտը :

Օթօմօպիլի իտարէ իտէն Լէսթօք սիւրա-
թա մէֆթուն իտի : Բօլիթէքնիք մէքթէ-
պինտէն նէչէթ իթմիշ, ֆիքրի՝ տահա թագէ
իլմին շէպնէմիլլէ մէշհուն օլտուղընտան,
քէնտի քէնտիսինի ատէթա թահթը հիւք-
միւնէ ալըպտա քէշֆ մա եէշա իտարէ իթ-
տիլի էրքեանըն սահիպի վէ բատիշահը զը-
յաս էլլէյորտը :

Բէֆիգի պուլուլնան թէքսի իտէ, հէր նէ
գատար տա ըիյաղիյաթլա պաշընը հօրմամըշ
իտի իտէ տէ, քիպր ու դուրուրը ինսանի պա-
տէսիլլէ տէ սէրմէսթ օլմամըշ էյի վէ գալպի
թէմիգ պիր էֆէնտի իտի :

Նակեհա, օթօմօպիլ, չիմէնդար իլէ մէֆ-
րուշ օլան վէ պիր մէնդարէյի թապիլլէյի
լաթիֆէ իրայէ իտէն պիր քէօյճիլէզ էօնիւն-
տէ թէվազգուֆ էլլէտի : Պուրատա էն ճա-
լիպի նաղար օլան պինա, մուհագգաշ կրա-
նիթ իլէ ինշա իտիլմիշ օլուպ, մէվլիի իհ-
թիրամը իշլալ էլլէյէն էսկի պիր քիլիսա իտի :

— Պա՛գ, Լէսթօք, շու մէնդարէյէ, օն
իւչիւնճիւ ասրտան գալմըշ օլան շու քիլի-
սայա, ճէվհէր տանէսի կիպի կիւզէլ շու պի-
նայա նէ՞ տէքսին :

Լէսթօք քէնտի մաքինասըլլա մէշդուլ
պուլուլնաղընտան, կէօզլէրինի գալարըլպ
պագմաղա պիլէ թէնէզզիւլ իթմէտի : Ֆա-
գաթ պիր թէպէսսիւմի իսթիհգաքհարի իլէ
օմուզլարընը սիլքէլէրէքշու սուրէթլէ ճէվապ
վէրտի :

— Զաթէն սէն օն իւչիւնճիւ ասր տէմին
իլէ հէր շէյի սէօլլէմիշ պուլուլնաղընտան : Օն իւ-
չիւնճիւ ասր տէմէք, ասըն հաղըրլա հիշ պիր
միւհասալպէթի օլմայարապ արթըզ մօտասը
կէշմիշ, քիւհնէլլէմիշ տէմէք տիր : Իշթէ
սէնին ֆիլիսան տա օն իւչ ասըլըզ պիր իս-
թիյար տէմէք օլտուղընտան, օ արթըզ զէ-

մանըմըզ իչին հիւքմիւ պարիտ օլմուշ պիր
շէյ տիր : Եվվէթ, ֆիլիսա կէշմիշ զէմանա
այիտ պիր աճուզէ տիր... արթըզ օ հիշ պիր
շէյէ հարամաղ : պիր քէրրէ էթրաֆընա պագ
հէր շէյ թէպէտտիւլ իթտի, տիւնեա իլէրի
կիթտի, եսլընըզ սէնին քիլիսան կէրիտէ
գալտը :

«Պու նէ՞ գատար թէքագըլար :... պու-
կիւն իշթէ օթօմօպիլ իլէ ուչուլորըզ, պա՛գ,
հէմ տէ նա՞սըլ ուչուլորըզ : Ինսան պուլնա
հայրէթ իտէր : Հալպու քի ֆիլիսա սայիան-
կէօզ աշաղը իլէ սիւրիւնմէքտէ տէվամ իտի-
յօր... »

«Ինսան պու կիւն թապիսթա հաքիմ
տիր, հըլտըլլարա գատար նուֆուլ իտիպ,
օնլարը քէշֆ էլլէյօր : Մատաէնին էսրարընը
թամիգ իտիյօր, արատա օլան մէսաֆէնին
ուզաղըլընա պագմագսըլըն քիւրրէյի սըղըն
հէր թարաֆըլա մուխապէրէտէ պուլուլու-
յօր, հալալարա գատար պիլէ եիւքսէլլիյօր :
Ֆիլիսա իտէ հիշ պիր շէյ ֆէթհ իտէմէմիշ
տիր... պու կիւն օնուն տախիլլիտէ հիշ
պիր եէնի հագիգաթ հօգ տիր, օնուն մէթոտ-
լարընտա էսէրի թէքէմիլլէ մէֆգուտ տըր...
եիւրիւմէյօր :

«Ֆիլիսա տա էֆքեարը ճէտիտէյի թա-
գիպ իթմէլի իտի : Ոորհուրդլարընը թէտըզ
իթմէք, ազայիտինի թէֆթիշ էլլէմէք վէ պա
խուսուս եէնի պիր մօրալ վաղ իթմէք իշուն
իլմին մուալլէնէթինէ միւրաճաաթ էլլէմէլի
իտի :

«Ոայր, օ տայիրէի հարաքէթին իտիր-
ճինտէ աուրմըշ տըր : Իլմին, էֆքեարըն իս-
րիճինտէ աուրմըշ տըր : Պու կիւն ազայիտ
պիլիմ ֆիքիլլէրիմիլի արթըզ պօղուլյօր...
պիլլէ հիւրիլլէթ լալըմ տըր :

«Պէնիմ կիպի սէն տէ կէօրիւլյօրսուն քի,
հէր շէյ տէյիշմիշ տիր... էօլլէ իտէ ֆիլիսա
տախի տէյիշմէլի տիր... »

*
**

Թէքսի, Լէսթօզըն կէվէզէլլիքլէրինի գա-
թէն թանրտար : Հիշ միւթէէսսիր օլմագսըլըն
օնուն միւքեալէմէսինի տիւլէտի վէ միւհա-
սիպ ճէվապ վէրէպիլմէք իչին ֆըրսաթ ին-

Թիզար էլէյօրտը: Հէման պու սըրատա Լէս-
թօք մաքինայր պիրտէն չէվիրտի վէ օթօ
տուրտը:

Թէրսի էվէլէ էմրտէ պու զարիպ հալէ
թէաճճիւպ իթտի իսէ տէ, ազ սօնրա հիք-
մէթինի անլատը: Նիրմի մէթրօ ուզագտա
պիր եան սօգագտան պիր ճէնագէ ալայը չըգ-
մըլ օթօնըն միւրուրընա մանի օլույօրտը:

Իխթիյար պիր քէօյլիւ քէմալը վագարլա
նաչը կէօթիւրիւյօրտը... քահանալար վէ
դպիրլէր տախի բէք էսկի պիր մագանտա
շարականլար օգուեարագ արգատան կէլիյօր-
լար, պուլարտան սօնրա սէքիզ գավի էլ
պիւննէ քիմսէլէր թապուլթը կէօթիւրիւյօր
վէ տահա կէրիտէն իսէ գարըլար վէ էրքէք-
լէր աղլայարագ էօլիւյիւ թաագիպ իտիյօր-
լարտը:

Պու մէնգարէ Թէրսինին ֆիքրինտէ պիր
չօգ խաթրէր վէ տէրին թէֆէքքիւրլէր ու-
յանտըրտը:

Ձանն իտէրսին քի օ՝ պու ճէնագէ ալա-
յընտա Բիլիսանըն տէհիրտէն տէհիրէ աջի
Սաղմուլարը թէրէննիւմ իտէրէք ինսանլարա
աջի վագիֆէյի իքմալ, աջի աճըլարը թէ-
սէլլի էլէտիյինի վէ էօլիւմ հէր զէման ի-
չուն, հէր տիյար իչուն աջի օլտուզընտան,
էճէլին աչտըղը աջի եաքալարը թատիլ իթ-
տիյինի կէօրիւյօրտը: Նիրմինճի աար վալի-
տէլէրինին տէ օն իւչիւնճիւ աար վալիտէլէ-
րի կիպի ճիկէր բարէլէրինին արգասընտան
աղլատըղընը կէօրիւյօր, վէ, պիտայէթի թէէ-
սիսինտէն պէրի հէր-կիւն կէօրտիւյիւ վէ
պու կիւնքի իւմին մահվ ու իզալէ իտէմէ-
տիյի էլիւմ պիր մէնգարէյէ, եէտի հիւզ սէ-
ղէլիք պիր մէվճուտիյէթտէն սօնրա, կրա-
նիթտէն եաքըլմըլ օ կիւզէլ Բիլիսանըն իչ-
թէ պիր քէրրէ տահա հագըր օլտուզընը թէէ-
միւլ իտիյօրտը:

Թէրսի. ֆէվզ էլ ատէ միւթէէտիւր պիր
հալտէ տօսթուհուն զօլունտան թուլուպ,
թապուլթը իրայէ իտէրէք օնա չէօլէ սէօյլէր:

— Նէ՞ տէրսին, պու տա տէյիլտի՞ մի:

Վէ մատամ քի Լէսթօք տախի միւթէէս-
սիր օլմուշ էպքէմ գալմիշտը, Թէրսի եա-
վաչճա սէօղիւնէ տէվամ իտէրէք:

— Իւմ պուլնա չարէսագ օլամագ... Ին-
սանըն՝ մահվընա միւվէֆֆագ օլամատըղը էօ-
լիւմ գարչընտա իւմ տախի աճիզ գալըր...
վէ իչթէ պու էօլիւմտէն սօնրա տըր քի.
թաափլ, թէպտիլ իչուն էլ ուզատամատըղը-
մըղ աարլ տէյիլիւմէզ հալ գահիր օլուր... Պագ
ագիզիւմ, Բիլիսա տա տէյիլիւմէն իչուն տէ-
յիլ, իլլա տէյիլիւմէզ օլան պիր էպէտիլիք
իչին չալըշտըղընտան, օնուն տա տէյիլիւ-
մէսինէ արթըզ հիչ թէաճճիւպ իթմէմէլի.
Բիլիսա տայիմի սուրէթտէ սապիթ օլան պիր
չէյ իչիւն չալըշտըղը միւնասիպէթլէ, քէն-
տինին տէ հէր վագըթ սապիթ գալմասը
թապիի տիր» տէր:

Պու սըրատա ճէնագէ իլէրիլէյօր վէ օթօ-
մօպիլի կէլիյօրտը:

Թէրսի շապգասընը տչտը, Լէսթօք տա
էօլէ եաքտը:

Թապուլթ պու իքի տէլիգանլընըն եա-
նընտան կէչտիյի սըրատա. Լէսթօք աճէպա
թէէսիւրի գալպինտէն մի եօգսա ատէթի
գատիմէ նէթիճէսի օլարագ մը, էլինի ալիւ-
նա, կէօքսիւնէ վէ օլմուզարընա կէօթիւրէ-
րէք կիւզէլ պիր խաչ չըգարըր վէ ալայըն
քեամիլէն միրուրընտան սօնրա, Լէսթօք ա-
տէթա պիր տէրին ուչոլունտան ույանըրճա-
սընա, տօսթունա խիթապէն,

— Բէք իթիմալ տըր քի, տէտիքլէրին
հագգըր տըր, տէտի:

*
* *

Լէսթօք թէքրտը մաքինայը չէվիրիր, օ-
թօմօպիլ եինէ ուչույօր տէնէճէք պիր սու-
սուրէթտէ իլէրիլէր:

Վէ պու իքի տէլիգանլըլար ֆէվզ էլ ատէ
պիր սիւրաթլա սալուշուպ կիթտիքլէրի,
էօմրիւ պէչէրին տէյիլիւմէզ օլան էպէտիլիյէ
տօղլու եօլճուլուզընըն պիր միալի օլան հա-
րէքէթլէրինտէ տէվամ իթտիքլէրի սըրատա,
քահանալար աղլայանլարըն գուլագլարընա
էպէտի թէսէլլի նաղմէլէրի թէրէննիւմ իթ-
մէքտէ տէվամ իտիյօրլար վէ օնլարըն բիշի
էնգարընա, քիւրրէյի արզըն թէպէտաիւլ վէ
թէհապիւլիւթըլա հիչ թէհապիւլիւթ թապի
օլամայան էպէտի հագիպիթ ուֆուզլարը արլ
իտիյօրլարտը:

ՀՈՂՆ ԱՐԳԱՒԱՆՆԵՐ

Մայր Հայաստան կը պաղտաթի .
Մրտակեցե՛ք՝ նամանաւանդ
Հայրենիքի հողն արգաւանդ,
Սիրքը զոյց մատաղաթի:

Մեր հոգին բո՛ղ խանդաղաթի,
Զլեւն այս բարեւաւ անդ,
Մեր նախահաւց անեղծ աւանդ,
Յայս հանրութեան եւ անհաթի:

Ահա՛ փչեց անոյց հարաւ,
Զիւն ու սառոյց առաւ տարաւ,
Բերաւ զարուն բազմաբեղուն:

Օ՛ն նրբիւնեմ այս կոյս հողուն
Մեր նակեթն շաղն աւաւտեմ,
Որ հայրենիք ծաղիկն նուրբն:

ԽԱՅԻԿ Վ. ԱՅԱՆԱՍԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՀՈՌՈՍ ԵՒ ԿԱՅՈՂՆԻԿԷ ԱՇԽԱՐՀ

Ս. Հայրը Մայիս 27ին, նախընթերցէն յետոյ,
զորոյս մը ըրաւ Վատիկանի պարտէզներուն մէջ իր
մատարանապետ Արհի. Բէշլիի ճեռ:

Ի դարձին, Պիոս Ժ. ընդունեցաւ խումբ մը ուխ-
տաւորներ, որոնց կարճ բանախօսութիւնն մը ուզեց,
բարձրաձայն արտասանութեամբ, որ ամէնուն նկա-
տաւորութեան առարկայ եղաւ:

Ս. Փիլիպպոս Ներիի, Հռոմի առաքեալին,
Աղօթաւանքի (Oratoire) Տիմոթայի տունը մեծ հան-
գեսով կատարուեցաւ, մասնաւորապէս Սրբուհի-Մա-
րիամ in vallicella մէջ, ուր կը հանգչին անոր մար-
մինը և կարգ մը ուրիշ եկեղեցիներու, մատուաներու
և աղօթարաններու մէջ, ուր ի կենդանութեան, կը
յաճախէր Հռոմի այս ժողովրդասէր առաքեալը:

Վիեննայի նորընտր իշխան-արքիպիսկոպոս
Բիֆլ Գերապայժառին եպիսկոպոսական ձեռնադրու-
թիւնը կատարուեցաւ, Ն. Արհի. Վիեննայի առա-
քեալական պետական, կոմս Սթափնէլլիի կողմէ, Գլխ-
թեր-Նայպոլերի հոյակապ եկեղեցւոյ մէջ, Յունիս Վին:

ՀԱՅ ԿԱՅՈՂՆԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԺԱՐԱՆ

Յունիս 7ին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի նշխարաց
դիւտին յիշատակը հանգիստաւորապէս տօնուեցաւ Ա-
ւագ Թեմի մէջ, Երկրորդ օրը, կիրակի, Ս. Աստուա-
ծածին Աթոռանիստ եկեղեցւոյ մէջ Ս. Լուսաւորչի

վրայ գեղեցիկ ներդրեան մը խօսեցաւ Գեր. Կղեմէս
Վրդպ. Աստուերեան, նոյն եկեղեցւոյ մեծաւորը: Պա-
րսկէն վերջը թափոյրի հոնուեցաւ Ս. Գրիգորի նշխա-
րը, զոր ապա համբարեցին ամէնքը ջերմաւանդաւ-
թեամբ:

Յանաւարքի կղերականին մէջ Ս. Գրիգոր
Լուսաւորչի անին օրը, Պատարագ մատոյց Գեր.
Յովհաննէս Վրդպ. Նալպանտեան: Երգեցողութիւն-
ները կատարեցին նորընծայ ուսանողները, հայկական
նօթայն վրայ, բաւական յաջողութեամբ: Ժողովուրդը
ներկայ էր խումբ մագմութեամբ: Այն օրը նորընծա-
յից զուարճայի ժամանց մը տրուեցաւ, ուր հաճո-
յական անակնկալ մը եղաւ Հոգեւոր Տիրոջ կողմէ
ղրկուած անուշեղէնը:

Կոստանդնուպոլոս Առաքելական Նուիրակ
Արհի. Սարաի Գերապայժառը Յունիս 6ին մեկնեցաւ
դէպ ի Խոպիս: Ամենապատիւ Գերերջանիկ Հոգեւոր
Տիրոջ կողմէ մինչեւ նաւը ողջերթի գացին Արհի.
Ռոբոսեան, Կ. Պատրիարքական փոխանորդը և Գեր.
Յակոբ Վ. Մաղարեան:

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐ

Կ. Պոլէն կը գրեն Էֆօ օր Բառի Յունիս 4
(Տ.) թուականով. — «Բ. Դուռը պատասխանելով
Հայկական խորոյն վրայ խօսող գեաղաններուն, յայ-
տարարեր է թէ Արեւելեան նահանգներուն մէջ գոր-
ծադրուելիք բարենորոգմանց համար բնաւ չպիտի ըն-
դունին տէրութեանց հակադէմքը: Կառավարութիւնը
այս կերպով պատասխաներ է նաեւ հայ երեւելինե-
րուն»:

Եւրոպական լրագիր մը այս մասին կը գրէ.

Բ. Դուռը գեկոյց դեսպաններուն թէ իր բարենո-
րոգական ձեռնարկներուն համար միջազգային հակա-
կելիո չպիտի ընդունին: Ուրեմն այս բարենորոգումները
մնացածին բաներ պիտի ըլլան, այնպէս կ'երեւի թէ
վերջին դէպքեր բան մը չեն ստիճեցուցեր Բ. Դուռն: Բ.
Դուռը Ասիոյ մէջ իրեն մնացած երկիրներուն մէջ պի-
տի գործադրէ այն հնաւուրց դուրքիւնը որ պատճառ
եղաւ իր կործանմանը Եւրոպայի մէջ: Այս ուղղու-
թիւնը Օսմ. կառավարութեան ապագայ բաղադրա-
ւորութեանը նկատմամբ շատ փոփոխութիւն կը ներ-
շնչէ: Ցաւալի է որ Օսմ. ճեռքիւնը զուրկ է իր ող-
բալի սխալներուն հակադէմքը կատարութեանը»:

Ռիւզէր հրատարակեց հետեւեալ զեկայքը. —
«Խաղողութեան ժապով փակեց իր նիստերը: Հաշ-
տաւթեան պատուիրակները վերջնապէս բաժնուեցան,
միաձայն ընդունելէ ետք սերտ պատուիրակ Մ. Բազ-
լովիչի առաջարկած հետեւեալ որոշումը. «Հետամուտ
ըլլալով համախումբ գործադրելու 1913 Մայիս 17/30ի
հաշտութեան դաշնագրին 7րդ յօդուածը, ժողովին
մէջ ներկայացուցիչ ունեցող երկիրներուն պատուի-
րակները ընդունեցին թէ աւելի դիւրաւ կորելի պի-
տի ըլլայ վերջնական արգիւնքի մը յանդիմ, եթէ խա-

դադու թեան դաշնագիրը ամբողջանալու անջատորէն պատկանեալ կառավարութեանց միջեւ կնքուած պայմանագրութիւններով: Հետեւաբար որոշեցին. Ա. Պալքանեան կառավարութիւններուն թողուլ իրենց միջեւ այսպիսի պայմանագրութիւններ կնքելու հոգը: Բ. Այսօր փակել ժողովին նիստերը:»

*. Գունիս Յին գումարուէր է Բարիկի ելմա-կան ժողովը, և որոշուէր է որ աշխատութիւնները կատարուին կամ լիակատար գումարումներով և կամ մասնագիտական յանձնախումբերու միջոցաւ: Չորս մասնագիտական յանձնառումք կազմուեցան: Իւրաքանչիւր Պետութիւն պիտի ունենայ երկու պատ-ուիրակ, բայց ի թուրքիայէն, որ պիտի ունենայ երեք պատուիրակ: Երազիրը կ'ըսէ թէ ժողովին որոշումե-րը լոկ յանձնարարութեան արժէք պիտի ունենան:

*. Վիեննայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ Պալքանի կացութիւնը շատ ծանր կը նկատուի, բայց յոյս կայ որ կարելի պիտի ըլլայ պատերազմին ա-ռաջը առնել: Մեծ Տերութիւնք ազդու գիւտումներ կ'ընեն, և Ֆրանսա յայտարարէր է թէ պիտի մերժէ ընել դրամական ու և է օժանդակութիւն Սերպիոյ, Գունաստանի և Պուլկարիոյ, մինչեւ որ անոնք չկար-գադրեն իրենց վէճը: Սօֆիայէն կը հեռագրուի սա-կայն Հալոսի թէ օտար միջամտութիւն չը միայն կրնայ առաջըն առնել սերպուպուկար կռիւի մը: Սակայն կը հարցուի թէ միջամտութիւնը այնքան արագ պիտի ըլլա՞յ, որ ազդեցութիւն ունենայ, Գար-ձեալ Սօֆիայէն կը հեռագրուի Մարթէնի թէ Պուլ-կարիոյ դէմ զինակցութեան առաջարկ եղաւ Բ. Դրան: Գունաստանի կողմէ և Ռումանիոյ ու Սերպիոյ կողմէ: Գունաստան առաջարկէր է Լաիքնէն պալ-թուրքիոյ. բայց թուրքիա պատասխանէր է թէ կ'ու-զէ պահել Եգէականի կղզիները: Ռումանիա պատաս-խանէր է թէ Սերպիա պէտք է գրաւորապէս ներկա-յացնէ իր առաջարկները: — Պուլկար լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ կը յայտարարուի թէ պուլկար կա-

ռավարութիւնը կը խնդրէ Ռումանիայէն, որպէս զի մի-ջամտէ և Սերպիա պարպէ վիճելի շրջանակը, և սերպ-ուպուլկար բանակները համախումբ գրաւած պահէն զայն, մինչեւ որ Ռումանիոյ իրր իրաւարար վճիռ ար-ձակէ: Սօֆիայի մէջ կը սպասուի Ռումանիոյ պատաս-խանին, ըստ այնմ լուծելու համար նախարարական տագնապը: Սօֆիայի մէջ շատ գէշ տպաւորութիւն գործէր է այն լուրը թէ փորձուէր է Գունաստանի, Թուրքիոյ, Սերպիոյ և Ռումանիոյ մասնակցութեամբ դաշնակցութիւն մը կազմել ընդդէմ Պուլկարիոյ: Պալքանեան վարչապետներուն տեսակցութիւնը յե-տաձգուեցաւ պուլկար նախարարական տագնապլին պատճառաւ:

*. Եպարքոս և պատերազմական նախարար Մահ-մուտ Եէվքէթ փաշա Գունիս 11ին, Չորեքշաբթի առառու պատերազմական պաշտօնատունէն Բ. Գուռ-եկաժ պահուէն, օթոմօպիլը Պայսագիտի հրապարակէն Տիվան Եօլու դարձած աստէնը ճամբու նորոգութեան և բազմութեան հետեւանօք հարկադրուեցաւ կանգ առնել:

Նոյն պահուէն անձանթ մարդիկ օթոմօպիլին վրայ տուն անդամ գէնք պարպեցին: Յարձակման հե-տեւանօք Եպարքոսը վիրաւոր դարձաւ պատերազմա-կան պաշտօնատուն, ու կէս ժամ ետքը առած վեր-քերէն հոգին աւանդեց:

Իրենընկերացող թիկնապահը, նաւային տեղակալ Քէմալ պէյ, եւս արձակուած զնդակներէն մեռաւ:

Նախարարաց Խորհուրդը գումարուեցաւ Պատե-րազմական պաշտօնատան մէջ, և զինուորական վար-չութիւնը հարկ եղած միջոցները ձեռք առաւ ան-դորրութեան պահպանման համար:

Իբր Խճրագործներէն մին կարծուած թօփալ Գատրի անուն մէկը ձերբակալուեցաւ՝ կէտիք փա-շայի կողմը ճէմիչի մը մէջ, ձեռքը երկու արծառա-կով և քնդակներով:

Ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններն ու քն-նութիւնները կը շարունակէ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Դէպքեր եւ սկզբունքներ	369
Տէր Կոմիսսա Բանանայ	371
Յիսուս Բիլիսսա	373
Ս. Հաղորդութիւնը եւ Պիոս Ժ.	375
Օրմանեանի «Հայոց Եկեղեցի» գիրքը	376
Եօթնեակ Բիլիսսանէի	378
Բահանայական միջազգային ընկերակցութիւն	379
Տէյիլիմէզ	381
Հոդն արգաւանդ	383
Տեղեկագրական	383

ՍՐՏՕՆԱՏԵՐ

ՅՈՎՀ. Ծ. Վ. ԿԵՏԻԿԵԱՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽԱՐԱԳՐԱՊԵՏ

ԳԵՈՐԳ Ծ. ՎԱՐԴ. ԹԵՐԶԻՊԱՇԵԱՆ

Տպագր. Կ. Արճազունց Լաքարաբերի, Բեքա, Պայրամ փողոց թիւ 5, Կ. Պոլիս

ԲԱԺԱՆՈՐԻԱԴՐՈՒԹԻԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—Թուրքիոյ համար, տարեկան՝ 40 դնկ. տրծ. վեցամսեայ՝ 20.—
մէկ թիւ՝ 1 դնկ.:— Արտասահման՝ տար. ժր. 10. վեցամս. 5.—Վնարմունք կանխիկ են:
ՀԱՍՅԷ.— Կաթողիկէ Արձագանգ, Բերա, 5 Պայրամ փողոց 5, Կ. Պոլիս:

GATOGHIGUÉ ARTZAKANK

Péra, 5 Rue Baïram 5

Constantinople

ԵԱՆՈՅՈՒԹԻՒՆ.— 1.—Արձագանգ կը նրաստակուի Շաքաթ օրերը: 2.— Խմբագրութիւնս պարտա-
ւորեալ չէ անպատեհաւ կամ նայութեամբ նրաստակել իրեն զրկուած ու եւ է յօդուած: 3.—Կեղծանունով զրկուած
յօդուածներու հեղինակը կը պարտի իր իսկական անունը ծանուցանել խմբագրութեան: 4.— Ձեռագիրներ եւ չեն
դարձուիր: 5.— Յօդուածներու ձեռագիրները պէտք է գրուած ըլլան թուրքի մէկ կողմը միայն: 6.— Ծանուց-
մանց համար մասնաւոր պայմանագրութիւն կը կատարուին: 7.— Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է անհրա-
ժեշտ երկու դանեկանի նամակագրութիւն ի միասին զրկել:

ՏՊԱՐԱՆ Կաթողիկէ Արձագանգի Բերա, 5 Պայրամ փ. 5: Տպարանս ըստ ամենայնի նոյն եւ ի վիճակի է
որ եւ իցէ տպագրական գործոց համար: Կը սպուին ամեն տեսակ ծանուցումներ, գիրքեր, տետրեր, հրատարակութեան,
խաղեր, բարդ-տարեւներ, մահաբաններ, եւն., եւն.: Դիւերը ամենցեղի կերպով ածան են: Դեղեցկագիտական նա-
ւակի եւ տպագրական մատրութեան կողմանէ յանախորդները անտարակոյս գտն պիտի մնան:

ԿԸ ԵԱՆՈՅԻ «Տարական Սկզբունք Բիւստնէական Վարդապետութեան» հաստատել եկեղեցական իշխա-
նութենէ եւ կիրառութիւնը հրամայեալ: Բաղկացած է 136 էջերէ: Դիւն, տմար բոլորակաւ 2 դնկն.:
